

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Elnöki tájékoztató az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2024. évi tevékenységéről¹

Százhatvanöt évvel ezelőtt vállalta fel az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) az erdélyi magyar tudományos élet szervezésének, fellendítésének nemes feladatát. Az EME küldetése a magyar nyelvű tudományművelés fenntartása és ösztönzése. Ennek folyamatos biztosításához az EME saját kutatóintézettel, tudományos könyvtárral, digitális adattárral, szakosztályokkal, fiókegyesületekkel, ifjúsági csoportokkal és könyvkiadóval működik. Kiemelten foglalkozik a kulturális örökség megőrzésével, gyarapításával és közzétételével, valamint tudományos eredmények bemutatásával, támogatva a romániai magyarság kulturális és tudományos fejlődését.

Működését a függetlenség, szakmaiság, együttműködés és közösségi tisztelet jellemzi, célja a tudományos színvonal és az alkotómunka elismerésének erősítése.

2024-ben az EME-nek, a sajátos működési szerkezetét megtartva, sikerült megvalósítania eltervezett sokrétű és sokszínű programcsokrát. Ezen programok megvalósításának sikerességéhez nagymértékben hozzájárultak a normatív támogatások, illetve a sikeres célpályázatok.

Az EME 2024-es éve számokban

Az EME 2024-ben összesen 90 rendezvénynek volt a házigazdája, ebből 21 a Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozathoz tartozik, 16 rendezvényre a Kolozsvári Magyar Napokon került sor, 8 konferencia, 35 szakosztályi, fiókegyesületi előadás, 11 könyvbemutató. Három szakmai képzést tartott (az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály immár hagyományossá vált kreditpontos képzései által), egy szakmai tábor (a technikatörténeti alkotótábor a Műszaki Tudományok Szakosztálya révén) szervezett. A fenti számok is jól mutatják, hogy az EME 2024-ben is kiemelkedő szerepet töltött be a romániai magyar tudományos és kulturális életben, hozzájárulva a tudományos eredmények gyarapításához, szélesebb körben való terjesztéséhez és a szakmai közösség építéséhez.

¹ | Ezen tájékoztató elérhető az Erdélyi digitális adattárban (EDA): <https://eda.eme.ro/handle/10598/34209>.
A hozzá tartozó képes bemutató uo. tekinthető meg: <https://eda.eme.ro/handle/10598/34210>.

A kiadványok 2024-es mérlege, összesen 32: 7 önálló kötet, 8 folyóirat (4 Erdélyi Múzeum, 2 Acta Materialia Transylvanica, 2 Orvostudományi Értesítő), 13 sorozatkötet (1 Certamen, 4 ETF, 3 Letöltés, 2 MTK, 1 MTF, 1 TTT, 1 Emberek és Kontextusok), 4 kiadvány más kiadókkal közösen jelent meg.

Az EME 2024-ben összesen 51 kutatási programot működtetett: 18-at a tizenegy belső munkatárs révén, 5-öt a szakosztályok által és 18-at külső kutatási programok révén (ugyanakkor a 2023-as évből 2024-re átnyúlt 15 kutatási program).² A kutatásokban összesen 108 külső munkatárs vett részt, ami jól mutatja az EME szakmai hálózatának kiterjedtségét és az együttműködések jelentőségét.

Tisztelet elődeink előtt

Az EME 2024-ben is számos tagját vesztette el, köztük kiváló személyiségeitől, munkatársaktól kellett búcsúznia: februárban elhunyt Orosz István történész, az MTA rendes tagja,³ márciusban elhunyt Imre Erzsébet egykori munkatárs,⁴ októberben elhunyt Kerekes György műfordító, szerkesztő.⁵ Decemberben hunyt el Péter Mihály Heinrich akadémikus, az EME volt alelnöke, alapító és tiszteleti tagja⁶

Rend, rendszer és stratégia 2024-ben is

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület intézményhálózata 2024-ben is a rend, rendszer és stratégia elvei mentén működött.⁷ Ez a szervezési elv bizonyítottan hatékony és szükségyszerű keretet biztosított az EME tevékenységeihez. Az év során kiemelt figyelmet fordítottunk épületeink és könyvtáraink munkaterének, hagyatékainak és aktáinak rendszerezésére, folyó ügyeink, feladataink és pályázataink átláthatóságának biztosítására, hosszú távú céljaink és működési stratégiáink hatékony kidolgozására.

Az EME 2024-ben is arra törekedett, hogy stabil működésével és előrelátó stratégiájával erősítse tudományos és kulturális szerepvállalását.

Fontosabb tevékenységek, megvalósítások és eredmények:

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása.
2. Épületeink folyamatos karbantartása.
3. A munkafeltételek javítása, beleértve a kutatáshoz szükséges eszközök beszerzését és az adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítását.
4. A jogi és peres ügyeink folyamatos és szakszerű intézése.
5. Az intézményközi együttműködések ápolása és új partnerkapcsolatok kialakítása.

2 | Az EME 2024-es évi kutatási programok lajstroma a 2. mellékletben található.

3 | <https://eme.ro/hir/elhunyt-orosz-istvan-tortenesz>

4 | <https://eme.ro/hir/elhunyt-imre-erzsebet-egykori-kollegank-az-eme-volt-konyveloje>

5 | <https://eme.ro/hir/elhunyt-kerekes-gyorgy-mufordito-szerkeszto>

6 | <https://www.eme.ro/hir/elhunyt-peter-mihaly-akademikus-az-eme-volt-alelnoke-alapito-es-tiszteleti-tagja>

7 | Lásd: Interjú Bitay Enikővel, az EME elnökével. <https://mta.hu/magyar-tudomanyossag-kulfoldon/interju-bitay-enikovel-az-eme-elnokvel-112326>, 2022. augusztus 10. MTA HTMT.

6. Az EME közérdekű ügyeinek képviselője, társintézmények támogatása, könyv-adományok biztosítása.
7. A tervezett programjaink megvalósítása, valamint az ehhez szükséges pályázatok elkészítése, lebonyolítása és elszámolása.

1. Könyvtárállományunk, hagyatékaink számbavétele, szortírozása

A 2022-ben megkezdett könyvállományunk és hagyatékaink számbavételét, szortírozását 2024-ben is folytattuk. A 2024-es év a Jordáky-ház könyvtárának rendszerezésére irányult. A ház felújítása lehetőséget teremt arra, hogy megfelelő tárolóhelyet alakítsunk ki, amely biztosítja a könyvek és hagyatékok biztonságos és megfelelő környezetben történő elhelyezését.

A hagyatékgyűjtés és rendszerezés, valamint a már meglévő anyagok számbavétele, feldolgozása és digitalizálása folyamatosan zajlik, biztosítva ezzel kulturális örökségünk megőrzését és hozzáférhetővé tételét.

2. Épületeink folyamatos karbantartása

Az épületeink gondozása és karbantartása folyamatos feladat, amelyre minden évben elkülönített keretet biztosítunk. 2024-ben is kiemelt figyelmet fordítottunk ingatlanjaink állapotának megőrzésére és fejlesztésére, ugyanakkor egyre inkább érezhető a helyszűke, amely korlátozza a bővülő kutatási tevékenységeinket és a hagyatékok szakszerű befogadását. A Jordáky-könyvtár belső felújítása 2024 novemberében kezdődött el. A munkálatok során: teljeskörűen felújítottuk a fürdőszobát, az olvasóteremben álmennyezetet építettünk, valamint az épület teljes belső részét kifestettük. A Lőrinczi-ház konzolidációjának műszaki terve is elkészült, azonban a kivitelezésre a tél beállta miatt nem kerülhetett sor 2024 végén. A kivitelezővel a szerződést megkötöttük, a munkálatok hamarosan elkezdődnek, és várhatóan 2025. április végéig be is fejeződnek. A Rhédey-házban található székházunk fürdőszobája szintén felújításra került 2024 decemberében.

A jövőben kiemelt feladatunk a megfelelő infrastrukturális feltételek biztosítása, hiszen a növekvő kutatói hálózat, az egyre bővülő gyűjtemények és a beérkező hagyatékok elhelyezése új megoldásokat igényel.

3. A munkafeltételek javítása: eszközbeszerzés, adatbázisokhoz hozzáférés

Az EME 2024-ben is kiemelt figyelmet fordított a munkafeltételek javítására, amely magában foglalta a kutatók és könyvtárlátogatók számára biztosított adatbázis-hozzáférést, valamint a működéshez és kutatáshoz szükséges technikai eszközök beszerzését. Az év során klímaberendezésekkel, számítástechnikai eszközökkel, nyomtatókkal, fényképezőgépekkel, külső adathordozókkal és egyéb korszerű berendezésekkel bővítettük infrastruktúránkat, továbbá stabil internetkapcsolatot biztosító wifi-eszközöket szereltünk fel. A rendezvények minőségének növelésére egy hordozható széles vetítős vásznat is beszereztünk, e fejlesztések pedig jelentősen hozzájárultak az EME működésének hatékonyságához és a kutatási tevékenység támogatásához.

4. A jogi és peres ügyeink folyamatos és szakszerű intézése

Az EME jogi természetű ügyeit tekintve, a 2024-es tárgyév során az Egyesület ügyeit fokozott stabilitás jellemezte.

Az Egyesület ellen a 2024-es év folyamán sem indult peres eljárás. Közvetlenül a tárgyévv lezárulta előtt szükségesnek mutatkozott a Jókai (Napoca) u. 14. sz. 2. lakrészének az 1. lakrésszel telekkönyvileg közös rendeltetésűnek nyilvánított, azonban ilyen rendeltetéssel nem bíró terei (elsősorban tetőtere, alagsora) helyzetének rendezésére peres eljárás megindítása, annak érdekében, hogy mindkét lakrész e terei az illető lakrész tulajdonosai számára, egyéni tulajdonként kerüljenek leválasztásra.

Az EME jelenleg is aktívan folyó jogvitának csupán a Wass-ház visszaszolgáltatása kapcsán részese, amelyben a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága előtt továbbra is zajló két (első esetben még 2017-ben, a második esetben 2022-ben kezdeményezett) ügyben kérelmezőként lép fel. A Wass-ház vonatkozásában – az EME ez irányú kérelmének korábbi jóváhagyását követően a Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék által – jelenleg is az Alkotmánybíróság előtt, jelentéstevő bíró vizsgálata alatt áll egy alkotmányossági kifogás, melynek célja az illető ingatlan visszaszolgáltatásával kapcsolatban lezárult per esetleges újrafelvételéhez vezető határozat kiharcolása.

A Lakatos (Lăcătușului) u. 3. sz. alatti ingatlan és a Moll-ház (Tamás András/Ion Ghica u. 12. sz. alatti ingatlan) jogi helyzete minden szempontból rendezett.

A nem peres jogi tartalmú tevékenységek tekintetében említésre méltó az Egyesület digitális tagnyilvántartásának fejlesztésével kapcsolatos jogi (nem utolsó sorban adatvédelmi) vonatkozású tevékenység köre, amelyek a 2024-es évben megkezdődtek és várhatóan a folyó év során modern, minden szempontból átlátható tagnyilvántartást eredményeznek majd.

5. Intézményközi együttműködések, szakmai kapcsolatok

Az EME 2024-ben is kiemelt figyelmet fordított intézményközi együttműködéseinek ápolására és bővítésére, hiszen ezek a tudományos eszmecsere és közös munka alapvető kereteit jelentik. Kulcsfontosságú számunkra a régi és új partnerintézményekkel való kapcsolatok fenntartása és gyarapítása, amelyek az év során több területen – közös könyvkiadás, digitalizálási projektek, szakmai és tudományos rendezvények, kutatási programok, valamint kiadványcsere – is eredményesnek bizonyultak.

Az év folyamán az Erdélyi Múzeum-Egyesülethez több jelentős látogató is érkezett, köztük Richly Gábor, a Magyar Művészeti Akadémia főtítkára, valamint Haris László, az MMA akadémikusa és elnökségi tagja, akik az EME és az MMA közötti együttműködési lehetőségekről egyeztettek.⁸ Továbbá folytatódott az anyaországi intézményekkel és képviselőikkel történő kapcsolatépítés: egyesületünkhöz látogatott Kumin Ferenc, Magyarország londoni nagykövete,⁹ valamint Lengyel Miklós, a Külgazdasági és Külügyminisztérium tudománydiplomáciáért felelős helyettes államtitkára.¹⁰

A Magyar Tudományos Akadémiával való együttműködésünk továbbra is kiemelt jelentőséggel bír, hiszen az akadémia képviseletében több akadémikust hívtunk meg rendezvényeinkre. Az MTA és az EME közötti kapcsolat évtizedek óta a

8 | <https://eme.ro/hir/az-eme-hez-latogatott-richly-gabor-az-mma-fotitkara-es-haris-laszlo-mma-akademikus-elnoksegi>

9 | <https://eme.ro/hir/az-erdelyi-muzeum-egyesulethez-latogatott-kumin-ferenc-magyarorszag-londoni-nagykovete>

10 | <https://eme.ro/hir/az-erdelyi-muzeum-egyesulethez-latogatott-lengyel-miklos-helyettes-allamtitkar>

tudományművelés egyik fontos tartóoszlopa, amely hozzájárul az egyesület szakmai tevékenységének erősítéséhez.

Emellett diákképviselletekkel is megújítottuk az együttműködésünket: áprilisban Hatos Attila, az Országos Magyar Diákszövetség új elnöke látogatott el hozzánk, akivel a további közös munkáról egyeztettünk,¹¹ valamint a Temesvári Magyar Diákszervezet képviselői, Gergelyfi Beáta elnök és Györfi Krisztina, a temesvári műszaki tudományos diákköri konferencia koordinátora keresték fel egyesületünket.¹²

Fontos előrelépés volt, hogy 2024. június 18-án hivatalosan is aláírtuk a Babeş-Bolyai Tudományegyetemmel kötött partnerségi megállapodást, amely keretet, lehetőséget biztosít az egyetem kezelésében lévő, EME által létrehozott és gyarapított gyűjtemények hozzáférésehez és feldolgozásához, ezzel is támogatva a tudományos kutatómunkát.

6. Az EME közérdekű ügyei, társintézmények támogatása; könyvadományok

Az EME központi és szakosztályi rendezvényei mellett, lehetőségeihez mérten, figyelmet fordít a társintézmények tevékenységeinek támogatására is. Az EME előadótérme a társintézmények számára a szabad időpontokban díjmentesen igénybe vehető. Olyan szervezetek programjainak adunk otthont, mint a Korunk (Korunk Akadémia rendezvényei), a Kolozsvári Társaság, a BBTE és a Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ). Támogatásunkat könyvadományok formájában is kifejezzük: partnereink, könyvtárak, események és különböző versenyek díjazásához biztosítunk kiadványokat.

7. A tervezett programjaink megvalósítása, valamint az ehhez szükséges pályázatok elkészítése, lebonyolítása és elszámolása

2024-ben összesen 24 pályázatot nyújtottunk be, amelyek közül 19 sikeresen megvalósult. Ezek normatív és működési támogatásokat, valamint rendezvényekhez, nemzetközi konferenciákhoz, könyvkiadáshoz, kutatáshoz, szakmai táborokhoz és képzésekhez kapcsolódó forrásokat biztosítottak.

Ahogy az előző években, a támogatások két formában érkeztek: normatív és programalapú finanszírozásként. Kiemelt forrásként 2024-ben is – kormányrendelet alapján – a Bethlen Gábor Alapkezelőn keresztül részesültünk támogatásban a Regionális Tudásközpont fejlesztésére és működtetésére. Emellett normatív támogatást kaptunk a Magyar Tudományos Akadémiától (MTA) és az RMDSZ Ügyvezető Elnökségétől is.

A pályázati források 2024-ben a működés, könyvkiadás, kutatás és rendezvények (konferenciák, emlékülések, vándorgyűlések, szakmai táborok) támogatását szolgálták. Pályázati úton hazai (Kolozsvári Városi Tanács, Kolozs Megyei Tanács, Communitas Alapítvány), valamint magyarországi forrásokból (Nemzeti Kulturális Alap, Erdély Öröksége Alapítvány) is sikerült támogatást elnyernünk.

11 | <https://eme.ro/hir/hatos-attila-az-omdsz-elnokenek-latogatas-a-erdelyi-muzeum-egyesuletnel>

12 | <https://eme.ro/hir/az-eme-hez-latogattak-a-temesvari-magyar-diakszervezet-kepviseloi>

Rendezvények

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület rendezvényeinek központi célja a tudomány népszerűsítése és művelése. Programjainkat a sokszínűség és sokrétűség jellemzi: tudományos tanácskozások, konferenciák, emlékülések és könyvbemutatók egyaránt gazdagították intézményi életünket az elmúlt évben. E rendezvényekről szakosztályaink beszámolóit is tanúskodnak.

2024-ben az EME összesen 90 rendezvénynek adott otthont. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében 21 eseményt szerveztünk, míg a Kolozsvári Magyar Napok 16 program valósult meg. Emellett 8 tudományos konferencia, 35 szakosztályi és fiókegyesületi előadás, valamint 11 könyvbemutató színesítette programkínálatunkat. A rendezvények sorát tovább gazdagította a Műszaki Tudományok Szakosztálya által szervezett technikatörténeti alkotótábor is.

Az alábbiakban központi és kiemelt rendezvényeink rövid ismertetését adjuk időrendi sorrendben.

2024. január 19-én az MTA Könyvtár és Információs Központ Konferenciatermében, az MTA Könyvtár és Információs Központ Agora programjának részeként, az Erdélyi Múzeum-Egyesület és az MTA Határon Túli Magyarok Titkársága szervezésében könyvbemutatóra került sor. Az eseményen bemutatták az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2023-as kiadványai közül Gaal György *A kolozsvári országos Karolina Kórház*, Bitay Enikő *Az alkotó mérnök-tudós. Gyenge Csaba (1940–2021)* és Varga P. Ildikó *A kultúraszervező Vikár Béla* című könyvét. A kiadót és a kiadványokat Bitay Enikő, Biró Annamária, Bódizs György és Varga P. Ildikó mutatták be.¹³

2024. január 22-én, Gyenge Csaba születésnapján mutatták be a *Tudósportrék* sorozat első kötetét, amely a 2021-ben elhunyt gépészmérnök pályájának állomásait követi végig, emléket állítva munkásságának és szakértelmének. Az eseményen részt vett Gyenge Csaba özvegye is. A sorozatot Keszeg Vilmos, a sorozatszerkesztő mutatta be, a kötetet Bitay Enikő, a szerző ismertette, majd Máté Márton gépészmérnök idézte fel személyes emlékeit Gyenge Csabáról.¹⁴

Március 21–22. között Kolozsváron rendezték meg a 29. Fiatal Műszakiak Tudományos Ülészakát, amelyet az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya és a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kara közösen szervezett. A Kárpát-medence fiatal műszaki szakemberei számára létrehozott tudományos fórumon 127 szerző mutatta be kutatásait és eredményeit 66 tanulmány formájában. Az eseményről fényképes beszámoló is készült.¹⁵

Március 30-án ünnepi könyvbemutatóval és kerekasztal-beszélgetéssel mutatták be az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozat 300. kötetét, amelynek keretében az EME egykori szerzőket és szerkesztőket látott vendégül. Az eseményen az EME Kiadója bemutatta Egyed Emese *Francia iskola. Tanulmányok* című könyvét, amely az Erdélyi

13 | <https://eme.ro/esemeny/konyvbemutato-az-eme-2023-ban-megjelent-kiadvanyaibol>

14 | <https://eme.ro/hir/az-alkoto-mernok-tudos-gyenge-csaba-1940-2021-bemutattak-a-tudosportrek-sorozat-elso-szamat>

15 | Bitay Enikő: A 29. Fiatal Műszakiak Tudományos Ülészaka. (Fényképes beszámoló). <https://eda.eme.ro/handle/10598/34166>

Tudományos Füzetek jubileumi, 300. kiadványa. A könyvbemutatót követően kerekasztal-beszélgetésre került sor, amely az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozat múltját és jövőjét járta körül. A beszélgetésen egykori szerzők és szerkesztők, valamint Bitay Enikő vettek részt, köztük Dávid Gyula, Gaal György és Sipos Gábor.¹⁶

Április 6-án került sor az EME 2024. évi közgyűlésére,¹⁷ amelyen négyen részesültek gróf Mikó Imre-émlékplakettben: Komlósi István, Szabó Béla, Kovács Kuruc János és Simon Zsolt. Emellett két kiadvány elnyerte az Év Könyve kitüntetését: Varga P. Ildikó *A kultúraszervező Vikár Béla* és Egyed Emese *Francia iskola* című kötete.¹⁸

Az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya április 18–20. között Marosvásárhelyen tartotta a 32. tudományos ülésszakát. A rendezvényen 393 résztvevő volt jelen, köztük 30 külföldi szakember, és összesen 129 tudományos dolgozatot mutattak be. A megnyitón Bitay Enikő, az EME elnöke,¹⁹ Soós Zoltán polgármester és Péter Ferenc megyei tanácselnök, Szilágyi Tibor szakosztályi elnök, valamint Sipos Emese titkár, egyetemi tanárnk köszöntötték a résztvevőket. Mindannyian hangsúlyozták a magyar nyelvű orvosképzés jelenlegi kihívásait és az EME szerepét annak támogatásában. A konferencia 14 szekcióülést és műhelybeszélgetést foglalt magában, újdonságként továbbképző előadásokkal kiegészítve. Az eseményen átadták a Lencsés György – Ars Medica díjat, amelyet idén Nagy Előd Ernő biokémikus, az orvosi egyetem rektorhelyettese vehetett át. A rendezvényt a Kis-Küküllő mentére szervezett kirándulás zárta, melynek során a résztvevők megtekintették a frissen restaurált bonyhai Bethlen-kastélyt, valamint a vámosgálfalvi Dániel-kastélyban tartott búcsúvacsorán vettek részt.²⁰

Május 16-án az EME Tudósok Társaságában címmel új előadás-sorozatot indított.²¹ A programorozat célja, hogy a kolozsvári nagyközönség számára közelebb hozza a tudományos ismereteket és kutatásokat, nemcsak az eredmények bemutatásán keresztül, hanem a kutatói munka kulisszatitkainak megismertetésével is. Az előadások betekintést nyújtanak a tudományos felfedezések mögött rejlő gondolkodásmódba és módszertanba, miközben kiemelik a kutatások fontosságát és érdekességeit.²² Az előadás-sorozat első meghívottja Erdei Anna, Széchenyi-díjas immunológus, az MTA rendes tagja és főtítkárhelyettese volt, aki pályafutását és meghatározó kutatási tevékenységét mutatta be a kolozsvári közönségnek.²³

Június 6-án az EME Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztálya keretében Talpas János tizenegyedik alkalommal szervezte meg az *Erdélyi Magyar Vendéglátás és Turizmus Konferenciát*. Az eseményen 12 kutató és szakember mutatta be a Kárpát-medence magyar turisztikai térségeihez kapcsolódó kutatásait és

16 | <https://eme.ro/esemeny/etf-300-konyvbemutato-es-kerekasztal-beszelgetes>

17 | Bitay Enikő: Elnöki megnyitó, rövid tájékoztató és zárszó – az EME közgyűlése, 2024. április 6. *Erdélyi Múzeum* 86. évf. 2024/2. 232–235. <https://doi.org/10.36373/em-2024-2-31>

18 | <https://www.eme.ro/hir/atadtak-a-2023-es-ev-konyve-dijakat>

19 | Bitay Enikő: Köszöntő. Az idei bűvös számok: 8, 17 és 24. *Erdélyi Múzeum* 86. évf. 2024/2. 236–237. <https://doi.org/10.36373/em-2024-2-32>

20 | <https://eme.ro/esemeny/xxxii-tudomanyos-ulesszak>, <https://szabadsag.ro/article/harmincketted-szer-talalkoztak-erdely-magyar-orvosai>

21 | <https://eme.ro/esemeny/tudosok-tarsasagaban-vendegunk-erdei-anna>

22 | Bitay Enikő: Tudósok Társaságában. Tudományos délutánok az EME-ben. *Erdélyi Múzeum* 86. évf. 2024/3. 188–189. <https://doi.org/10.36373/em-2024-3-23>

23 | <https://eme.ro/hir/tudosok-tarsasagaban-erdei-anna-akademikus-immunologussal>

esettanulmányait, amelyek a generációk üdülési szokásaitól a vidéki turizmus fejlődésén át a borfogyasztás turisztikai vonatkozásaiig számos témát érintettek.²⁴

Az EME 2024. augusztus 18–25. között összesen 16 rendezvénnyel járult hozzá a 15. Kolozsvári Magyar Napok programkínálatához. A szakosztályok változatos tematikájú programokat szerveztek, amelyek telt házas tudományos előadásokkal, kerekasztal-beszélgetésekkel, emlékülésekkel, kiállításokkal és könyvbemutatókkal gazdagították a rendezvénysorozatot. Kiadónk legfrissebb kiadványaival a könyvutcai, a könyvvásáron is jelen volt.²⁵ Az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya 16. alkalommal szervezte meg a *Kolozsvár XX. századi ipartörténetének emlékei* című ipartörténeti előadás-sorozatát, amely a Hűtő- és Élelmiszeripari Berendezések Kutató- és Tervezőintézet (HÉKUTI – ICPIAF) emlékeit idézte fel. Az esemény során az egykori alkalmazottak megosztották tapasztalataikat a kutatóintézet működéséről, a gyártási folyamatokról és a szakmai kihívásokról.²⁶ Emellett bemutatásra került a *Kós Károly Műszaki Művelődési Kör* tevékenysége, valamint archív fényképek és dokumentumok kiállítása gazdagította a rendezvényt.²⁷ Az EME Természettudományi Szakosztálya idén hat rendezvényt szervezett. Két előadás a *Jólet a nyár derekán*²⁸ előadás-sorozat keretében, kettő a *Természet egészségünk szolgálatában*,²⁹ míg további kettő *A természet körülöttünk. Kihívások*³⁰ című sorozat részeként valósult meg. Az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya kilenc rendezvényt szervezett a 15. Kolozsvári Magyar Napok alkalmából. Programjaik között előadások,³¹ könyvbemutatók³² és egy zenés matiné is szerepelt.³³ Az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézete két rendezvényt is szervezett: egy előadást a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának munkatársaival,³⁴ valamint a *Histoire, Économie & Société* francia történettudományi folyóirat lapszámbemutatóját.³⁵

Október 22-én Nagykőrösön emlékeztek meg Szabó Károly történészről, az EME első könyvtárosáról. Az eseményt az Arany János Társaság és a Teleki Sámuel Kulturális Egyesület szervezte. A program Nagykőrös, az akadémikusok városa című kiállítással kezdődött, majd előadások következtek. Sipos Gábor, az EME alelnöke előadásában Szabó Károly múzeumi és egyetemi könyvtárosi tevékenységét mutatta be, emlékezve a két évszázaddal ezelőtt született tudós életművére.³⁶

24 | <https://www.eme.ro/esemeny/xi-erdelyi-magyar-vendeglatas-es-turizmus-konferencia>

25 | <https://eme.ro/hir/az-erdelyi-muzeum-egyesulet-tervezett-rendezvenyei-a-15-kolozsvari-magyar-napok-kereteben>

26 | <https://eme.ro/esemeny/15-kmn-16-kolozsvar-xx-szazadi-ipartortenetenek-emlekei-huto-es-elelmiszeripari>

27 | Az esemény beszámolója: <https://eme.ro/hir/beszamolo-16-kolozsvar-xx-szazadi-ipartortenetenek-emlekei-huto-es-elelmiszeripari-berendezesek>

28 | <https://www.eme.ro/esemeny/15-kmn-i-eloadas-sorozat-jolet-a-nyar-derekan>

29 | <https://www.eme.ro/esemeny/15-kmn-ii-eloadas-sorozat-a-termeszet-az-egeszsegunk-szolgalataban>

30 | <https://www.eme.ro/esemeny/15-kmn-iii-eloadas-sorozat-a-termeszet-korulottunk-kihivasok>

31 | <https://eme.ro/hir/beszamolo-15-kmn-beszelgetes-czilli-aranka-koltovel-kulturarol-irodalomrol-tanari-munkarol>

32 | <https://eme.ro/hir/beszamolo-15-kmn-verses-utazas-a-nagyvilagban-vendegunk-halmosi-sandor-kolto-mufordito>

33 | <https://eme.ro/hir/beszamolo-15-kmn-zenes-mokas-matine-forgacs-rudolfal>

34 | <https://www.eme.ro/esemeny/15-kmn-a-jako-zsigmond-kutatointezet-rendezvenye>

35 | <https://www.eme.ro/esemeny/15-kmn-histoire-economie-societe>

36 | <https://eme.ro/esemeny/szabo-karoly-torteneszre-az-eme-első-könyvtárosara-emlekeztek-nagykoroson>

Az EME 2024. november 22-én ünnepélyes keretek között nyitotta meg *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben – 165 éves az Erdélyi Múzeum-Egyesület* című rendezvényt. Az esemény kettős évfordulóra emlékezett: egyrészt az egyesület 165 éves fennállását, másrészt azt ünnepelte, hogy 25 évvel ezelőtt, az MTA biztatására, először rendeztek tudományünnepet. Az ünnepi fórumon több mint 150 résztvevő volt jelen. Ez alkalommal köszöntötték Egyed Ákos akademikust, az EME egykori elnökét 95. születésnapja alkalmából.

A jubileumi esemény nyitórendezvényén a felszólalók köszöntőbeszédükben méltatták az EME értékmegőrző és tudományművelő szerepét, hangsúlyozva annak meghatározó jelentőségét az erdélyi magyar tudományos életben. Kocsis Károly, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának elnöke kiemelte, hogy az MTA és az EME között kezdettől fogva szoros partneri kapcsolat áll fenn. Rámutatott, hogy az erdélyi magyar tudósok mindig is meghatározó szerepet töltek be az MTA életében, és az akadémia 200. évfordulójának ünnepeiben Erdély kiemelt figyelmet kap. Nagy László, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság elnöke méltatta az EME értékmegőrző és tudományművelő szerepét, hangsúlyozva, hogy a tudományos eredmények ismertté tétele és népszerűsítése is a magyar tudomány szolgálatát jelenti, Tonk Márton, a Sapientia EMTE rektora kiemelte az EME és az erdélyi magyar felsőoktatás szoros kapcsolatát, valamint azt kívánta, hogy az egyesület továbbra is meghatározó szerepet töltsön be az erdélyi és a magyar tudományos életben. Markó Bálint, a BBTE rektorhelyettese kiemelte az EME meghatározó szerepét a kolozsvári felsőoktatás megalapozásában, hangsúlyozva a tudomány magyar nyelvű művelésének és közvetítésének fontosságát. Nagy Előd Ernő, a George Emil Palade Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetem rektorhelyettese beszédében kiemelte az EME meghatározó szerepét az erdélyi magyar tudományosságban, amely védőernyőt biztosít és hozzájárul a hagyományok továbbviteléhez. Zárásként hangsúlyozta, hogy a kihívások ellenére is bizakodással tekinthetünk a jövőbe. Debrenti Edit, a Partiumi Keresztény Egyetem tudományos igazgatója a kutatások és a tudományos közösségépítés fontosságát hangsúlyozta. Richly Gábor, a Magyar Művészeti Akadémia főtítkára hangsúlyozta a tudomány és a művészet egymásra gyakorolt hatását, valamint az MMA elkötelezettségét a külhoni magyar művészek bevonása és támogatása iránt, kiemelve az akadémia és az EME együttműködésének jelentőségét. Lévai Attila, a Selye János Egyetem dékánhelyettese kiemelte, hogy az EME tevékenysége túlmutat Erdély határain, és fontos szerepet játszik a Kárpát-medencei magyar tudományos együttműködésben. Az ünnepi eseményen Oláh Emese, a kolozsvári polgármesteri hivatal alpolgármestere kifejtette, hogy az EME a város kulturális és tudományos életének elválaszthatatlan része. Simon István Előd, Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusának konzulja méltatta az EME 165 éves szerepét az erdélyi magyar tudományos közművelődésben, hangsúlyozva a tudományos értékek megőrzésének és továbbadásának fontosságát a következő generációk számára.³⁷

A rendezvény színvonalát négy plenáris előadás emelte, amelyeket Lamm Vanda akadémikus, jogász, az MTA alelnöke, Tigyi Gábor akadémikus és lipid-biokémikus, a University of Tennessee Élettani Intézetének professzora, Szász Levente, a Babeş–Bolyai

37 | <https://eme.ro/hir/a-magyar-tudomany-napja-erdelyben-2024-165-eves-az-erdelyi-muzeum-egyesulet-beszamolok>; <https://szabadsag.ro/article/az-erdelyi-magyar-tudomanyos-élet-eros-es-összetartó>

Tudományegyetem rektorhelyettese, valamint Tapasztó Levente fizikus, az MTA doktora, az Energiatudományi Kutatóközpont tudományos tanácsadója tartott.

A plenáris előadásokat követően került sor a díjátadásokra, amelynek keretében gróf Mikó Imre-emléklappal tüntették ki Lamm Vanda akademikust, az MTA alelnökét, Tigyí Gábor lipid-biokémikust, Szász Zoltán-István gyógyszerészt és Fejér Tamás történészt.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 165 éves jubileumát az *EME arcképcsarnoka* című dokumentumfilm- és portréorozat bemutatásával ünnepelte, amely az egyesület egykori vezetőinek és meghatározó személyiségeinek munkásságát és szellemi örökségét örökíti meg. Ezúttal Mikó Imre (Egyed Ákos), Csíkszeredai Szabó József (Gaál György) és Szabó Károly (Sipos Gábor) életéről készült rövidfilmeket vetítettek, míg Finály Henrik (Petruț Dávid), Tavaszy Sándor (Tonk Márton) és Jakó Zsigmond (Bogdándi Zsolt) munkásságát előadásokban ismertették.³⁸ A sorozat további interjúkkal és archív anyagokkal bővül, amelyek az Erdélyi digitális adattárban és az EME YouTube-csatornáján is elérhetők lesznek.

Délután a *Fiatal kutatók a tudomány szolgálatában* című ülésen nyolc fiatal kutató mutatta be tudományos munkáját, különböző szakterületek és intézmények képviselőiben, inspirálva a tudomány iránt érdeklődőket. Marton László diabetológus rezidens orvos a cukorbetegség kezelésének új módszereiről beszélt, Pop Rebeka-Anna közgazdász a gazdasági folyamatok elemzését ismertette, Veress Nóra-Csilla geográfus a fenntartható területfejlesztést mutatta be, míg Izsán Csaba történész a kora újkori erdélyi városvédelemről értekezett. Szabó Zoltán István gyógyszerész a gyógyszerkutatás új irányairól, Szász István-Szilárd szerkesztő a tudományos ismeretterjesztés szerepéről, Farkas Attila erdőmérnök a környezetgazdálkodás kihívásairól, Nagy Örs szerkezettervező mérnök pedig az építészeti innovációkról tartott előadást.³⁹

Az ünnepi megnyitó és a plenáris előadások mellett az EME hét szakosztálya és három fiókegyesülete összesen 19 szakmai rendezvényt szervezett.⁴⁰ Ezek tematikájukban, méretükben, helyszínükben és célközönségükben is változatos képet mutattak: volt köztük nemzetközi tudományos konferencia, tudomány-népszerűsítő esemény és emlékkonferencia is. A rendezvények közül 12 Kolozsváron, míg 9 más településen zajlott, köztük Csíkszeredában (2), Gyergyószentmiklóson (1), Marosvásárhelyen (2), Nagyváradon (1), Sepsiszentgyörgyön (1), Zilahon (1) és Temesváron (1). A programsorozat eseményeire november 23-án, valamint a hónap más napjain került sor. A rendezvények között társintézményekkel közösen szervezett események is szerepeltek, így Temesváron a Bolyai-Bartók-Kós-kerekasztal,⁴¹ Nagyváradon a Magyar Tudomány Napja a Partiumban,⁴² valamint Kolozsváron az Országos Magyar Diákszövetséggel közösen tartott Balázs Ferenc ifjúsági díj átadó ünnepsége.⁴³

Idén több mint 400 szerző 300 előadása került bemutatásra, emellett hét könyvbemutatóra, nyolc különböző díjátadásra és számos kerekasztal-beszélgetésre is sor

38 | Bitay Enikő: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület arcképcsarnoka. Dokumentumfilm-/ portréfilmsorozat. *Erdélyi Múzeum* 86. évf. 2024/4. 256–257. <https://doi.org/10.36373/em-2024-4-23>

39 | <https://eme.ro/mtne2024>

40 | <https://www.eme.ro/mtne2024>, https://www.eme.ro/mtne2024#field_eventreport

41 | <https://www.eme.ro/esemeny/mtne-2024-bolyai-bartok-kos-kerekasztal>

42 | <https://www.eme.ro/esemeny/mtne-2024-magyar-tudomany-napja-a-partiumban>

43 | <https://www.eme.ro/esemeny/mtne-2024-balazs-ferenc-ifjusagi-dij-dijatado-unnepsége>

került. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben 23. fóruma kiemelt érdeklődést váltott ki: a megnyitőünnepségen 160 regisztrált résztvevő vett részt, míg a szekcióülésekre összesen 750 érdeklődő látogatott el.⁴⁴

2024. december 12-én került sor az Andreanum 800 – Nemzetközi konferencia az erdélyi századok középkori történelméről című rendezvényre, amelyet az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jakó Zsigmond Kutatóintézete és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézete közösen szervezett. A konferencia szakmai felelősei Lupescu Makó Mária, a BBTE docense és Hegyi Géza, az EME tudományos munkatársa voltak. A rendezvény célja az volt, hogy tudományos keretek között, méltó módon emlékezzen meg II. András magyar király 1224-ben kibocsátott kiváltságleveléről, az idén 800 éves Andreanumról, valamint áttekinthesse annak hosszú távú hatásait az erdélyi szász önkormányzati rendszer kialakulására, különös tekintettel az 1486-ig tartó fejlődési folyamatokra.⁴⁵

December 19-én ünnepi rendezvénnyel emlékeztünk meg az Erdélyi Múzeum folyóirat fennállásának 150. évfordulójáról. Az esemény tudományos ülészszakból, kerekasztal-beszélgetésből és a folyóirat idei számainak bemutatásából állt. A rendezvényt Varga P. Ildikó főszerkesztő nyitotta meg, majd Dóczy Örs előadásával folytatódott, aki Finály Henrik szerkesztői munkásságáról beszélt. A 2024-es lapszámokat a különböző tudományterületek szerzői mutatták be: Fejér Tamás (történelem), Bakos Áron (néprajz), Berki Tímea (irodalom) és Lang Mark (filozófia). A folyóirat történetét és digitalizációs folyamatát Bitay Enikő ismertette, amelynek eredményeként az Erdélyi Múzeum teljes archívuma elérhetővé vált az EDA rendszerében.⁴⁶ Az ünnepi rendezvényt kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyen a jelenlegi (Fejér Tamás, Tánczos Vilmos, Varga P. Ildikó, Veress Károly) és volt (Kovács András) szerkesztők vettek részt. A beszélgetés egyszerre volt személyes és szakmai, amely a folyóirat múltja, jelene és jövője köré épült.⁴⁷

Tagság

Nyilvántartásunk szerint a 2014–2024 közötti időszakban Egyesületünk taglétszáma 2537 fő, amelyből 1679 fő rendes tag (aktív és nyugdíjas), 857 egyetemi hallgató. 2024-ben 67 új tag lépett be az Egyesületünkbe. 2024-re 495 egyesületi tag fizette ki a tagdíjat.

2024-től a tagnyilvántartás online felületének az elkészítése is elindult. Reményeink szerint az EME honlapján elérhető bejelentkezési rendszer könnyebbíteni fogja a tagok számának követését, adatainak frissítését, illetve a tagdíjak online kifizetését. A fejlesztés munkálatai 2025-ös évre is átnyúlnak.

44 | <https://eme.ro/hir/a-magyar-tudomany-napja-erdelyben-2024-165-eves-az-erdelyi-muzeum-egyesulet-beszamolo>

45 | <https://www.eme.ro/hir/beszamolo-andreanum-800-nemzetkozi-konferencia-az-erdelyi-szazadok-kozepkori-tortenelmerol>

46 | <https://eda.eme.ro/handle/10598/2516>

47 | <https://www.helikon.ro/bejegyzesek/ez-a-folyoirat-a-tehetseggondozas-szakmai-muhelye---150-eves-az-erdelyi-muzeum-folyoirat>

Kiadványok

Az EME intézményszerkezetének egyik meghatározó pillére a könyvkiadó. Az EME-n belül működő könyvkiadó célja az erdélyi kutatók tudományos eredményeinek közzététele és terjesztése. A folyamatosan megjelenő sorozatokban vagy önálló kiadványokban pedig a forráskiadások mellett jelentős humán, társadalom-, műszaki, természet- és orvostudományi eredmények látnak napvilágot. A könyvek mellett nagy hangsúlyt fektetünk az EME szakfolyóiratainak – *Erdélyi Múzeum*, *Orvostudományi Értesítő*, *Múzeumi Füzetek*, *Műszaki Tudományos Füzetek*, *Acta Materialia Transylvanica* – folyamatos megjelentetésére.

A kiadó gondozásában megjelent szellemi termékek mindmáig fontos szerepet töltenek be az erdélyi magyar könyvpiacra.

Az egyesület kiadója 2024-ban is eredményes tevékenységet folytatott. A tudományos periodikák és konferenciakiadványok megjelentetése mellett számos önálló kötetet is közreadott.

Kiadványaink mérlege 32 kötet: 20 könyv (hét önálló kötet, valamint tizenhárom sorozatban megjelent kötet), 8 folyóiratszám (négy Erdélyi Múzeum, két Orvostudományi Értesítő és két Acta Materialia Transylvanica), valamint 4, más kiadókkal közösen megjelentetett kötet (lásd az 1. mellékletben).

Szaksztyályok/Fiókegyesületek

Az EME kereteiben működő hét szaksztyály és hét fiókegyesület kulcsfontosságú szerepet tölt be az egyesület tudományos életének szervezésében, működésében, megvalósításában: rendezvényeket szerveznek (tudományos tanácskozásokat, konferenciákat, tudomány-népszerűsítő előadásokat, könyvbemutatókat, előadás-sorozatokat), illetve a kutatási eredményeiket az EME kiadványaiban is népszerűsítik.

A szaksztyályok az egyes tudományterületek szakmai képviselését látják el, összefogva és irányítva a hozzájuk tartozó kutatókat, oktatókat, doktoranduszokat és hallgatókat. Elsődleges feladatuk, hogy fórumot teremtsenek a tudományos eredmények megosztására és megvitatására, amelyet rendszeres tudományos rendezvények, előadás-sorozatok és műhelymunkák révén valósítanak meg. Ezenkívül aktív szerepet vállalnak a tudományos publikációk előkészítésében és gondozásában, valamint a fiatal kutatók mentorálásában is, elősegítve szakmai fejlődésüket és beilleszkedésüket a tudományos közösségbe.

A fiókegyesületek tevékenysége révén az EME tudományos jelenléte nem korlátozódik a nagy egyetemi központokra, hanem Erdély különböző térségeiben is erősíti a kutatói munkát és az ismeretterjesztést. A helyi igényekhez és lehetőségekhez igazodva a fiókegyesületek önálló rendezvényeket szerveznek, amelyeket gyakran civil szervezetekkel, önkormányzatokkal és kulturális intézményekkel együttműködésben valósítanak meg. Ezáltal lehetőséget teremtenek arra, hogy a kutatók szülőföldjükön is aktívan részt vehessenek a tudományos életben, hozzájárulva a helyi szakmai közösségek erősítéséhez és új együttműködések kialakításához.

A szakosztályok és fiókegyesületek tevékenységének részletes beszámolóit az EME honlapján, valamint az EDA felületén érhetők el az EME Közgyűlés dokumentumai között.⁴⁸

Ifjúsági szakcsoportok

Az ifjúsági szakcsoportok fontos szerepet töltenek be az utánpótlás-nevelésben, hiszen lehetőséget biztosítanak a hallgatók számára, hogy már tanulmányaik során bekapcsolódjanak a tudományos életbe, kutatásokba, szakmai rendezvények szervezésébe és lebonyolításába. Az EME célja, hogy támogassa ezeket a csoportokat szakmai, infrastrukturális és anyagi eszközökkel, hozzájárulva rendezvényeik sikeres megvalósításához és a fiatal kutatók tudományos pályájának megalapozásához. Egyesületünk 2024-ben is támogatta a tudományos utánpótlást biztosító szakmai műhelyeket és diák-szervezeteket, mint a Kolozsvári Magyar Történezhallgatók Egyesületét (KOMATE) és a Kolozsvári Műszakis Klubot (KMK). Továbbá, támogatta a Temesvári Magyar Diákszövetség és a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karának Hallgatói Önkormányzata és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Tanács által szervezett műszaki tudományos diákköri konferenciát, ugyanakkor együttműködött az Országos Magyar Diákszövetség Balázs Ferenc ifjúsági díj átadásának rendezvényével is.

Kutatóműhelyek

Egyesületünk folyamatosan támogatja azokat a tudományos műhelyeket, amelyek tevékenysége összhangban áll az EME célkitűzéseivel. Fontosnak tartjuk, hogy megfelelő szakmai és infrastrukturális háttérrel biztosítsunk azoknak a kutatói közösségeknek, amelyek hozzájárulnak az erdélyi magyar tudományosság fejlődéséhez.

Székházunkban továbbra is helyet biztosítunk a Pósta Béla Egyesületnek, amely a romániai magyar régészek szakmai szervezete. Tevékenységei közé tartozik a történeti, művelődéstörténeti, régészeti és településtörténeti kutatások támogatása, valamint a műemléki és muzeális értékek védelme. Emellett fontos szerepet vállal az egyetemi régészeti képzés és történelemoktatás elősegítésében is. Az EME székháza ad otthont a Radó Ferenc Matematikaművelő Társaságnak is, amely a matematika népszerűsítését és szakmai művelését szolgálja, és amely a *Matlap* című, ifjúsági matematikai szaklapot jelenteti meg.

Kutatások

Az EME kutatási tevékenysége 2024-ben több formában valósult meg: a kutatómunkát főállású belső munkatársak, valamint meghatározott időre megbízott külső kutatók végezték, akik pályázati úton vagy megbízásos alapon kaptak ösztöndíj-támogatást.

48 | Az EME 2025. évi közgyűlésének dokumentumai itt lesznek elérhetők: <https://eda.eme.ro/handle/10598/34208>

A programok széles spektrumot öleltek fel, biztosítva a különböző tudományterületek kutatóinak szakmai kibontakozását.

Az EME 2024-ben összesen 51 kutatási programot működtetett, amelyek közül 18 a belső munkatársak révén, 5 a szakosztályok szervezésében, 18 pedig külső kutatási programként valósult meg. Emellett folytatódott 15 olyan projekt is, amely még 2023-ban indult. A kutatásokba összesen 11 főállású munkatárs és 108 külső kutató kapcsolódott be, különböző módon hozzájárulva az EME tudományos tevékenységéhez (47 a 2023/24-es, 58 a 2024/25-ös projektek keretében, valamint 3 szakosztályi ösztöndíj révén).⁴⁹

A Jakó Zsigmond kutatóintézet jelenlegi, 12 belső munkatársa az előre meghatározott tervek és célok mentén folytatta tevékenységét. Kutatásaik történeti, irodalomtörténeti és nyelvészeti témákra összpontosulnak, különös hangsúlyt fektetve az erdélyi magyarság történetére és kultúrájára, a Jakó Zsigmond, Szabó T. Attila és Tonk Sándor által kijelölt szellemi hagyatéék irányvonalán haladva.

A Jakó Zsigmond Kutatóintézet legfőbb küldetése Erdély középkori és kora újkori történetére vonatkozó legjelentősebb források feltárása és közzététele, valamint olyan segédletek és kézikönyvek összeállítása, amelyek elősegítik a történeti kutatások megújulását. Feladatait 2023 őszétől az MTA Nemzeti Program támogatásával, a *Források és adattárak Erdély középkori és kora újkori történetéhez* című alprogram keretében végzi. Ezek a munkálatok nemcsak a magyarországi és nemzetközi történeti kutatásokat gazdagítják, hanem a nemzeti és a helyi identitás erősítéséhez is hozzájárulnak. Az intézet egyik meghatározó projektje az Erdélyi Okmánytár (Codex Diplomaticus Transsylvaniae), amely Jakó Zsigmond kezdeményezésére indult, célja pedig az erdélyi középkori okleveles források teljes körű összegyűjtése és magyar nyelvű kivonatokban való közzététele. Jelenleg a sorozat VI. kötetének, az 1390–1399-es évek okleveleinek a szerkesztése zajlik, amely a forrásanyag ellenőrzését és a kiegészítések elvégzését jelenti. A szerkesztést Hegyi Géza és W. Kovács András végzi. Mintegy a középkori okleveles korpusz folytatásaként, azzal párhuzamosan zajlik a kora újkori források feldolgozása is. Fejér Tamás Bocskai István (1605–1606) és Rákóczi Zsigmond (1607–1608) fejedelmek királyi könyveinek megjelentetésén dolgozott, amely 801 magyar nyelvű kivonatot tartalmaz. Szász Anikó Báthory Gábor (1609–1610) királyi könyve kivonatainak véglegesítését végezte el, amely 567 regesztát és latin nyelvű átiratot tartalmaz. Az erdélyi hiteleshelyi jegyzőkönyvek kiadásának munkálatai is folytatódtak: Gálfi Emőke az erdélyi káptalan 1613–1621 közötti jegyzőkönyveit dolgozta fel, mintegy 1000 új regesztát készítve, míg Bogdándi Zsolt a kolozsmonostori konvent 1591–1602 közötti jegyzőkönyveinek kivonatolását végezte, amely várhatóan 900 regesztát tartalmaz majd.

A középkori és kora újkori forráskiadások mellett a kutatócsoport az erdélyi várostörténeti források feldolgozására is vállalkozott. A várostörténeti kutatások terén kiemelt figyelmet kapott *Gyulafehérvár törvénykezési jegyzőkönyveinek* (1617–1643) kiadása. Gálfi Emőke és Pakó László a hiányos másolatokat a Batthyaneum-könyvtár segítségével pótolták, majd az eredeti forrást összeolvasták, ellenőrizve a bizonytalan olvasatokat és kiegészítve a kimaradt szövegrészleteket. A kézirat készen áll a mutatózásra. Wesselényi Kata Teleki-Bolyai Könyvtárban őrzött kéziratának sajtó alá

49 | Az EME 2024-es évi kutatási programjai lajstroma a 2. mellékletben található.

rendezését Papp Kinga végzi. A kéziratos korpusz eddig ártírt első kötete mellett további öt kötet feldolgozása is előrehaladt.

Az Intézet nyelvész kutatója, Tamás Csilla erdélyi térségi koordinátorként irányítja az MTA által támogatott *Magyar Nemzeti Helynévtár Program* keretében zajló erdélyi történeti és élőnyelvi helynévkutatást. 2024-ben 22 próbagyűjtés-adatbázis mellett elkészült Szucság teljes adatbázisa, és folytatódott a mérai anyag feldolgozása, valamint élőnyelvi gyűjtés zajlott Székelyhodoson. Emellett tovább folyt a Pesty Frigyes-féle Kolozs megyei helynévkötet kiadásra való előkészítése. A Magyar Nemzeti Helynévtár Program előmozdítása érdekében az EME műhelytalálkozót szervezte, amelyen a program aktív résztvevői tanácskoztak. Emellett folytatódik az *Erdélyi magyar szó-történeti tár* korszerű digitalizálása, amelynek eredményeként az anyag az EDA-ban válik elérhetővé.

A forrásfeltáró munka mellett a kutatócsoport aktívan részt vett a tudományos élet szervezésében is. Az elmúlt évben több konferenciát szervezett, köztük a Hivatalnok értelmiség a kora újkori Erdélyben és a Magyar Királyságban című tanácskozást, valamint a Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat Történelem szekcióját. Az elmúlt év során a kutatócsoport tagjai kiemelkedő tudományos teljesítményt nyújtottak: tizenöt tanulmányt publikáltak, négy tanulmánykötetet szerkesztettek, és három tudományos konferenciát szerveztek. A kutatási eredmények magyar, angol és román nyelvű tanulmányokban és kötetekben láttak napvilágot, tovább bővítve az erdélyi történeti kutatások forrásbázisát és tudományos háttérét. A kutatóműhely szakmai elismerését mutatja, hogy egy doktori fokozatszerzés is lezárult az év folyamán.

Az MTA projektalapú, ütemezett támogatása nemcsak kiszámíthatóbbá, hanem eredményesebbé is tette a kutatási tevékenységet. A folyamatos finanszírozás lehetőséget teremtett a kutatók számára, hogy intenzívebben és hatékonyabban dolgozzanak: levéltári forrásokat tárjanak fel, tanulmányokat publikáljanak, rangos szakmai fórumokon vegyenek részt, és külföldi kutatóműhelyekkel alakítsanak ki együttműködések. Az intézet munkatársai aktívan bekapcsolódtak a tudományos ismeretterjesztésbe is, rendszeresen közölnek ismeretterjesztő írásokat az intézet honlapján, valamint jelen vannak az egyetemi oktatásban és a tudományos utánpótlás-nevelésben. Mindez jól mutatja, hogy egy intézmény hogyan tud folyamatos, kiszámítható és célzott támogatással megerősödni, fejlődni és egyre nagyobb szakmai hatást elérni.

Külső kutatási programok

Az előző évekhez hasonlóan Egyesületünk 2024-ben is támogatta a külső kutatásokat, összesen 18 projektet, amelyek megvalósítása részben átnyúlik erre az évre (2025-re). Ezekben 58 kutató vett részt, köztük 33 egyetemi hallgató és doktorandusz. Az EME kiemelten fontosnak tartja az inter- és transzdiszciplináris kutatásokat, amelyek lehetőséget teremtenek a különböző tudományterületek művelői számára az együttműködésre és a közös kutatások elmélyítésére. Kiemelt figyelmet fordítottunk azokra a projektekre, amelyek az EME egykori és jelenlegi gyűjteményéhez, hagyatékához kapcsolódnak, valamint arra is, hogy a kutatócsoportok munkájába minél több fiatal

kutató bekapcsolódhasson. Külső munkatársaink 2023–2024-ben széles tudományos spektrumban folytattak eredményes kutatásokat, többek között az irodalomtudomány, archeometria, régészet, matematika, informatika, gépészet, analitikai kémia, közgazdaságtan, turizmus, műszaki anyagtudományok, építészet, agrártudományok és gyógyszerészet területén. Az alábbiakban röviden áttekintjük a 2024-ben lezárt külső kutatási projekteket, a kutatásvezetők megnevezésével.

Alt Mónika-Anetta és Darvas Andor kutatásuk során a húsfogyasztás csökkenésének befolyásoló tényezőit vizsgálták a romániai lakosság körében, többváltozós adatelemzés és klaszterelemzés segítségével. Biró-Janka Béla kutatócsoportja a mikroöledek előállításának vetőmagnormához és a betakarítás időzítéshez kapcsolódó technológiai részleteit elemezte, a gazdaságossági mutatók optimalizálása érdekében. Csavdári Alexandra és munkatársai a poralapú minták, gyógynövényalapú teák (zöld és fekete teák), valamint különböző típusú és formájú szilárd élelmiszerek fémtartalmát vizsgálták. Darvas Zsolt és Garfield Adrienn súlyozott lineáris komplementaritási feladatokkal foglalkoztak. Egyed Emese kutatócsoportja nőörténeti forráskutatást végzett, fókuszálva Wass Ottilia, Kövér Ilma és Cseh Katalin pályaműveire. Forgó Zoltán és kutatócsoportja a marosvásárhelyi kis- és középvállalkozások (KKV) gyártástechnológiai szükségleteit térképezte fel a robotizált rendszerek alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatával. Gergely Attila és munkatársai a centrifugális szállképzési eljárás paramétereinek hatását elemezték a keletkezett PET-polimerszálok átmérőjére. Hegyi Géza szakmai felügyelete alatt Tankó Róbert Csetri Elek történész hagyatékának rendszerezését végezte. Kokoly Zsolt és két egyetemi hallgató a nagy nyelvi modellek (AI) uniós jogszabályi keretek közötti alkalmazását vizsgálta a szabad véleménynyilvánítás és az emberi méltósághoz való jog szempontjából az online térben. Kövecsi Szabolcs Attila és két egyetemi hallgató az EME Természettudományi Szakosztályának egykor tulajdonában álló őslénytani leletek felkutatásán dolgozott. Lovász Tamás és Bogyor Andrea a színezékek adszorpciós dinamikáját tanulmányozták. Nagy Zsolt és kutatócsoportja a szelemenekből és trapézlemezekből álló burkolati rendszerek vizsgálatát végezte, különös tekintettel az anyagtesztekre, valamint a szerkezeti kapcsolatok merevségére és teherbírására. Pánczél Szilamér és kutatócsoportja a Mikházán zajló régészeti feltárások során előkerült római pikkelypáncél-leleteket analizálta tipokronológiai módszerekkel, valamint fluoreszcencia-spektrometriai (XRF) vizsgálatok segítségével próbálta meghatározni azok származási helyét. Papp Lajos Attila kutatócsoportja az alogliptin-benzoát és különböző segédanyagok közötti fizikai és kémiai kölcsönhatásokat vizsgálta. Talpas János és kutatócsoportja a kolozsvári egykori borospincéket mérte fel régészeti, építészeti és művészettörténeti szempontból, javaslatokat fogalmazva meg turisztikai és kulturális hasznosításukra.

A külső kutatási programok eredményei jelentős mértékben bővítették az EME tudományos tevékenységének spektrumát, elősegítve a fiatal kutatók és egyetemi hallgatók szakmai fejlődését, valamint a különböző tudományterületek közötti együttműködést. Az EME 2024-ben további 18 külső kutatási programot indított, amelyek átnyúlnak a 2025-ös évre.

A kutatási programok felsorolása és rövid leírása a 2. mellékletben olvasható.

Könyvtár/Kézirattár

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület központi könyvtárát 2024-ben összesen 112 regisztrált olvasó látogatta, és 237 könyvvel és folyóirattal gyarapítottuk állományunkat. A Jordáky-könyvtárban 10 regisztrált olvasó fordult meg, azonban az év második felében megkezdődtek az épület belső felújítási munkálatai. A Lőrinczi-ház könyvtárában több mint 100 kötet került katalogizálásra.

Összesen 450 kötetet katalogizáltunk, valamint a Bárány-hagyaték egy részét is feldolgoztuk, és hozzáférhetővé tettük. Könyvtáraink újabb értékes kiadványokkal bővültek, amelyeket többek között az MTA, a Történettudományi Intézet, a Magyarságkutató Intézet, a Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropa Forschung, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, az Országos Hivatala, a Haus des Deutschen Ostens, a Szegedi Tudományegyetem, a Teleki Téka Alapítvány, a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár, az Iskola Alapítvány, a Román Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, a George Barițiu Történeti Intézet, a Moravcsik Gyula Intézet, az Országos Széchényi Könyvtár, a Matlap szerkesztősége, a METEM, a Mega Könyvkiadó, valamint több magánszemély adományozott.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványaiból 2124 kötetet ajándékoztunk vagy tiszteletpéldányként adtunk át különböző intézményeknek, iskoláknak, vendég előadóknak és szerzőknek. Cserepartnereinknek 1492 kiadványt postáztunk vagy adtunk át személyesen.

2024-ben kiadványainkkal részt vettünk több könyvvásáron és irodalmi fesztiválon, többek között a 9. Csíkszeredai Könyvvásáron, a Sepsi Book Könyvvásáron és Kortárs Irodalmi Fesztiválon (Sepsiszentgyörgy), a 13. Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten, a Kolozsvári Magyar Napok Könyvvásárán, a 30. Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásáron, valamint a 10. Kolozsvári Adventi Könyvvásáron és annak rendezvényein.

A kézirattárunk 2024-ben több értékes adománnyal gyarapodott:

- Az Erdélyi Szépmíves Céh újraalapításának iratai (egy dosszié) – Bálint Júlia adománya
- Orosz Endre hagyatékának kiegészítése (családi levelezés, személyes iratok) – Orosz Judit adománya
- Az alsójárai Olvasó-Egylet 1918–1921 közötti jegyzőkönyvei – Durugy Pál tordai tanár adományozta Keszeg Vilmos közvetítésével
- Néhai Ferenczi Géza régész kéziratai (8 irattartó doboz, kb. 4 ifm) – Hubbes Éva ny. könyvtáros révén (Székelyudvarhelyről)

Digitalizálási programok – Az Erdélyi Digitális Adattár – Az EME elektronikus könyvtára

Az Erdélyi digitális adattár (EDA)⁵⁰ bővítése és fejlesztése 2024-ben is folytatódott. Az új, frissített munkafelületre való átállást követően az adatbázisba feltöltött tételek száma elérte a 34 140-et, bár ezek közül még nem mindegyik nyilvános.

Az év során az EDA-ba kerültek a megjelent folyóiratok, kötetek, események plakátjai, dokumentumai és beszámolóí. A saját kiadványok feltöltése mellett további hagyatékok

50 | Az EDA elérhetősége: <https://eda.eme.ro/>

digitalizálása is zajlott. A tárhely bővítésével biztosítottuk az adatok biztonságos tárolását, miközben több személyes hagyaték technikai feldolgozása és metaadatolása is megkezdődött. Az EDA Nagyaink és Tudósportrék⁵¹ mappái is újabb tartalmakkal bővültek.

Az *Erdélyi Múzeum* 150 éves jubileumára készülve pótoltuk a hiányzó lapszámokat, valamint kiegészítettük a kötetek adatait és ikonjait. 2024-ben folytattuk Gyenge Csaba hagyatékának rendszerezését és metaadatolását, amely 15 portréból, 154 fényképből, 33 oklevélből és 13 könyvből áll – ezek már szabadon elérhetők az EDA-ban.

A Kiss Andrásról szóló irodalom gyűjtése, feldolgozása és feltöltése szintén folytatódott, ahogyan Asztalos Sándor jogász fotóhagyatékának digitalizálása is. Ez utóbbi több mint 1285 tétel tartalmaz, köztük 278 erdélyi közéleti személyiségről készült portréfotót. Lőrincz László biológus, muzeológus grafikái és fotói is digitalizálásra kerültek, összesen mintegy 350 tételben.

A Kolozsvári Magyar Napok *Ipartörténeti előadás-sorozatának* kapcsán digitalizáltuk a Hűtő- és Élelmiszeripari Berendezések Kutató és Tervező Intézetéhez (ICPIAF) kapcsolódó több mint 150 fényképet és dokumentumot, valamint 5 életútinterjút készítettünk az intézet egykori alkalmazottaival. Pálffy Károly mérnök fotóalbumaiból további 6 album, több mint 620 felvétel lett digitalizálva.

Egy külső kutatási projekt révén Ferenczi István régész hagyatékának rendszerezése is megkezdődött egy mesterképzős hallgató közreműködésével, aki a digitalizált tételek metaadatolását végzi az EDA-ba való fokozatos feltöltés érdekében.

A 165 éves EME ünnepségére készülve bővítettük az EME nagyjai portrétárát,⁵² valamint elindítottuk az Erdélyi Múzeum-Egyesület arcképcsarnoka című rövidfilmsorozatot. Az ötperces portréfilmek célja az egyesület egykori vezetőinek és tagjainak bemutatása, megőrzése és széles körben ismertté téve életművüket. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvényen három részt vetítettünk le: Mikó Imre (bemutatta: Egyed Ákos), Szabó Károly (bemutatta: Sipos Gábor), Csíkszeredai Szabó József (bemutatta: Gaál György).

Szakmai képzések, szakmai tábor

Forráshiány miatt 2024-ben is elsősorban az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály hagyományos kreditpontos képzései valósultak meg, amelyeket az Orvosi Kamara is elismert:

- XXX. családorvosi továbbképző konferencia – Székelyudvarhely, 2024. március 22–23.
- XXXII. Tudományos Ülésszak – Marosvásárhely, 2024. április 18–20.
- XXXII. Báthory-napok, XXX. orvostovábbképző – Nagyenyed, 2024. július 12–14.

A Műszaki Tudományok Szakosztálya immár huszonharmadik alkalommal szervezte meg *technikatörténeti alkotótáborát*,⁵³ amelyre 2024. augusztus 29. és szeptember 1. között Brad és Abrudbánya környékén került sor.

51 | <https://eda.eme.ro/communities/ccf7f363-2a60-4801-9c89-f65258719b84>

52 | <https://eme.ro/hir/a-magyar-tudomany-napja-erdelyben-2024-165-eves-az-erdelyi-muzeum-egyesulet-beszamolo>

53 | <https://www.eme.ro/esemeny/xxii-technikatorteneti-alkototabor-az-aranybanyak-nyomaban>

Az EME működtetése 2024-ben

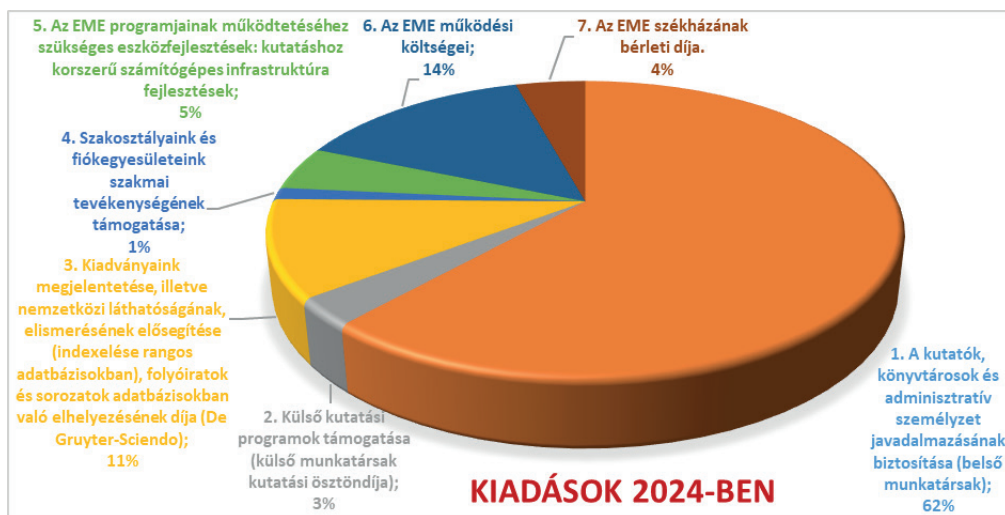
Az Erdélyi Múzeum-Egyesület integrált tudományos keretintézményként működik, amelynek különböző részlegeit célirányosan kinevezett vagy – a szakosztályok és fiókegyesületek esetében – megválasztott vezetők irányítják. Ők meghatározó szerepet töltenek be az intézmény zavartalan működésében és fejlődésében.

A Jakó Zsigmond Kutatóintézet igazgatója Bogdándi Zsolt történész, aki a kutatási projektek koordinálásáért és az ezekhez szükséges források biztosításáért felel. Emellett ő vezeti a *Források és adattárak Erdély középkori és kora újkori történetéhez* című projekt is. A Könyvtár- és Információs Központ vezetője Tóth Orsolya filmes szakember, aki az EME könyvtárainak, kéziratárának és digitális adattárának működését irányítja, valamint koordinálja az elektronikus katalógus és az egyesület honlapjának fejlesztését is. Az EME kiadójának vezetője Biró Annamária irodalomtörténész, aki gondoskodik a könyvkiadványok magas szakmai színvonaláról és gördülékeny megjelenéséről.

A szakosztályok és fiókegyesületek elnökei összefogják tagságukat, irányítják és működtetik az alájuk tartozó részlegeket. Éves tevékenységükről beszámolót készítenek, programterveiket pedig a választmány elé terjesztik, biztosítva, hogy azok összhangban álljanak az EME küldetésével és céljaival.

Az EME mint regionális tudásközpont működtetése

Ahogy az előző években, 2024-ben is hét támogatási modul mentén szerveztük meg működésünk finanszírozását:

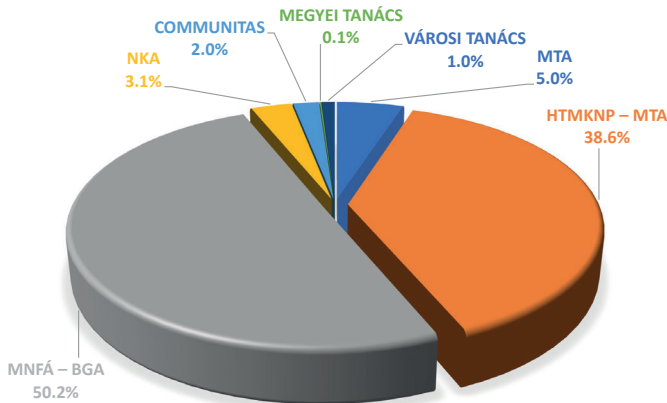
1. grafikon. Az EME kiadásainak százalékos eloszlása 2024-ben

1. A kutatók, könyvtárosok és adminisztratív munkatársak javadalmazása (belső munkatársak).
  2. Külső kutatási programok támogatása (kutatási ösztöndíjak külső munkatársak számára).
  3. Kiadványaink megjelentetése és nemzetközi láthatóságának növelése (indexálás rangos adatbázisokban, folyóiratok és sorozatok elhelyezése – De Gruyter–Sciendo).
  4. Szakosztályaink és fiókegyesületeink szakmai tevékenységének támogatása.
  5. A kutatási és programtevékenységhez szükséges eszközfejlesztések (számítógépes infrastruktúra korszerűsítése).
  6. Az EME működési költségeinek fedezése.
  7. Az EME központi székházának bérleti díja.
- Az EME kiadásainak eloszlását 2024-ben az 1. grafikon szemlélteti.

Pályázatok, a programok működtetésének forrásai

Ahogy az előző években, 2024-ben is kétféle támogatási formában részesültünk: normatív támogatásban és programalapú finanszírozásban. A kormányrendelet alapján, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkárságától a Bethlen Gábor Alapkezelőn (MNFÁ–BGA) keresztül idén is külön keretet kaptunk a Regionális Tudásközpont fejlesztésére és működtetésére.

Normatív támogatást ítélt meg számunkra a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) és az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége. Kutatóintézetünk keretében 2023 szeptemberében indult el az MTA Határon Túli Magyar Kutatóhelyek Nemzeti Programjának részeként a *Források és adattárak Erdély középkori és kora újkori történetéhez* című, négyéves projekt, amelynek 2024-es támogatása is hatékonyan segítette a kutatásokat és hozzájárult azok eredményességéhez. A 2024-ben benyújtott pályázatok az alábbi területekre irányultak: működés, könyvkiadás, kutatás, rendezvények (konferenciák, emlékülések, vándorgyűlések, szakmai táborok).

2. grafikon. Az EME forrásainak százalékos eloszlása 2024-ben

Ezenkívül sikeresen pályáztunk hazai és magyarországi forrásokra is, többek között a Kolozsvári Városi Tanács, a Kolozs Megyei Tanács, a Communitas Alapítvány, valamint a Magyar Tudományos Akadémia és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatására. További forrásaink közé tartozott a HTMKNP FAEK MTA Nemzeti Program, MTA 2023–2027 (HTMKNP – MTA), a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) és az Erdély Öröksége Alapítvány.

2024-ben összesen 24 pályázatot nyújtottunk be, melyek közül 19 volt sikeres. Ezek normatív támogatások, működési költségek, rendezvények, nemzetközi konferenciák, könyvkiadás, kutatás, szakmai táborok és képzések finanszírozására szolgáltak.

A 2024-es év jelentősebb forrásainak eloszlását a 2. grafikon szemlélteti.

Köszönet

A 2024-es év eredményei csakis önzetlen támogatóink és elkötelezett munkatársaink segítségével valósulhattak meg. Ezért szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik bármilyen formában hozzájárultak az EME működéséhez és tevékenységéhez.

Zárszó

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2024-ben is bizonyította, hogy elkötelezetten szolgálja a tudomány művelését, közvetítését és a magyar nyelvű kutatás támogatását. Az elmúlt évben hagyományos tevékenységeink mellett bővítettük kutatási hálózatunkat, új együttműködésekkel alakítottunk ki, és kiemelt figyelmet fordítottunk kulturális örökségünk megőrzésére.

Míndez nem valósulhatott volna meg kutatóink, szerzőink, szervezőink, munkatársaink, partnereink és támogatóink közreműködése nélkül, akiknek ezúton is köszönjük munkájukat.

Az EME 2024-ben is, és a jövőben is olyan regionális tudásközpont kíván lenni, ahol a tudományszervezés és tudományművelés révén generációkat átívelő tudáshálózat születik meg – egy olyan szellemi közeg, amelyet közösen formálunk az egyesület intézményén belül. Ennek érdekében folyamatosan törekszünk tudományos közösségünk erősítésére, kutatási eredményeink gyarapítására, valamint arra, hogy múltunk értékei a következő nemzedékek számára is elérhetőek maradjanak. Ehhez elengedhetetlen a tudományos tér bővítése, amely lehetőséget teremt kutatói hálózatunk kiszélesítésére, valamint a beérkező hagyatékok szakszerű befogadására és feldolgozására.

Továbbra is célunk, hogy az EME a jövőben is olyan tudományos közeg maradjon, amely egyszerre épít a múlt értékeire, és biztosítja a továbblépés lehetőségét.

Megj. Az elnöki tájékoztató képes bemutatója az EME 2024. évi munkájáról az Erdélyi digitális adattárban érhető el.⁵⁴

Kolozsvár, 2025. 01. 20.

Bitay Enikő,
az EME elnöke

54 | <https://eda.eme.ro/handle/10598/34210>

1. Melléklet 2024-ben megjelent EME-kiadványok

Önálló kötetek:

1. Ferenczi Szilárd: Kolozsvár várospolitikája 1886-1918 ISBN 978-606-739-258-6
2. Tapodi Zsuzsa: Szövegvilágok között ISBN 978-606-739-264-7
3. Ambrus Tünde: A falvak látogatógazdasága ISBN 978-606-739-261-6
4. Szász Hunor: Közigazgatás és hatalomgyakorlás Csík-, Gyergyó- és Kászsónszéken a 18. században
5. Rus-Cacoveanu, Ioana: Castelul Bánffy de la Bonțida în perioada regimului comunist din România = A boncidai Bánffy-kastély a romániai kommunista időszakban ISBN 978-606-739-266-1
6. Ioana Rus-Cacovean: Soarta Castelului Bánffy din Bonțida în timpul regimului comunist din România/A bonchidai Bánffy-kastély sorsa a romániai kommunista rendszer idején/The Fate of the Bánffy Castle in Bonțida during the Communist Regime in Romania ISBN 978-606-739-274-6
7. Egyed Emese (s. a. r.): Igaz barátságnak és szíves szeretetnek tükrö: Florentina ISBN 978-606-739-276-0

Folyóiratok:

- Erdélyi Múzeum 86. kötet 2024/1, 2, 3, 4
Acta Materialia Transylvanica 7. évf., 2024/1, 2
Orvostudományi Értesítő
97. kötet 2024/1. különszám ISSN 1453-0953
97. kötet 2024/2. különszám ISSN 1453-0953

Sorozatok:

Certamen

- Egyed Emese, Pakó László, Weisz Attila (szerk.): Certamen XI. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában ISSN 2393-4328

ETF

301. Bogdándi Zsolt, Fejér Tamás, Jakó Klára (szerk.): Hivatalnok értelmiség a kora újkori Erdélyben és Magyar Királyságban II. ISBN 978-606-739-260-9
302. Andorkó Júlia Eszter: Irodalmi nyilvánosság és irodalompolitika a korai Utunkban ISBN 978-606-739-269-2
303. Tar Gabriella-Nóra: „Kis játéknézőhely”. Tanulmányok az európai és a magyar színház történet köréből ISBN 978-606-739-271-5
304. Kerti József: Aranka György költészete ISBN 978-606-739-272-2

Letöltés:

17. Havasréti József: Csak a zene? ISBN 978-606-739- 256-2
18. Glózer Rita: Eltérített képek, kisajátított médium ISBN 978-606-739-259-3
19. Ármeán Otília: Médiatektúra. Médiumok, érzékelés, térbeliség ISBN 978-606-739-268-5

Műszaki Tudományos Közlemények

- MTK 20. Bitay Enikő, Máthé Márton (szerk.): Műszaki Tudományos Közlemények 20. ISSN 2393 – 1280
- MTK 21. Bitay Enikő, Máthé Márton (szerk.): Műszaki Tudományos Közlemények 21. ISSN 2393 – 1280

Műszaki Tudományos Füzetek

- MTF 20. Egyed-Faluvégi Erzsébet, Tolvaly-Roşca Ferenc, Hollanda Dénes: Forgácsolás és szerszámgépeken generált felületek alapjai: laboratóriumi gyakorlatok ISBN 978-606-739-265-4, ISSN 2068 – 3081

Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek

- TTF 19. Jancsó Árpád: Vasutat a Dunáig. A Temesvár–Báziás vasútvonal története ISBN 978-606-739-275-3

Emberék és Kontextusok

26. Ilyefalvi Emese (sajtó alá rendezte és a bevezetőt írta): „Ha levelem elolvastad, add tovább”. Bonczidai Dezső kézírásos gyülekezeti levelei a két világháború közötti Kidén ISBN 978-606-739-255-5

Más kiadókkal közösen megjelentetett kiadványok:

1. A fordító mint kultúra- és irodalomközvetítő 2. (közös a Partium Kiadóval ISBN 978-606-739-262-3)
2. Kovács Eszter: „Egy kis figyelmesség”. Informális hálózatok és gyakorlatok a Gyergyói-medencében (1970-1989) (közös a Kriterion Kiadóval ISBN 978-606-739-257-9)
3. Bakk-Miklósi Kinga: Az érem két oldala: pszichopatika podcast ISBN 978-606-739-267-8 (Exit kiadóval: 978-606-9091-94-4)
4. Serestély Zalán: Az önértés bogarai ISBN 978-606-739-273-9 (Komp-Press: 978-606-773-039-5)

2. Melléklet

Az EME 2024. évi kutatási programjai

Az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetének három osztályában 2024-ben az alábbi kutatási projektek munkálatai folytak:

A) A humán és társadalomtudományi osztály kutatási projektjei

1. Az Erdélyi Okmánytár kötetének szerkesztése és Erdély középkori történetének kutatása. (W. Kovács András, Hegyi Géza). A projekt keretében a következő kutatások zajlanak:

1.1. Forrásgyűjtés az Erdélyi Okmánytár VI. kötetéhez. Az Erdélyi Okmánytár célja az Erdély történetére vonatkozó középkori (1542 előtti) nem elbeszélő források (oklevelek, misszilisok, számadások stb.) teljességre törekvő összegyűjtése, kritikai vizsgálata és közzététele magyar nyelvű regesztákban. A sorozatot néhai Jakó Zsigmond (1916–2008) professzor kezdeményezte, aki az 1400-ig terjedő okleveles anyag zömét fel is dolgozta. A VI. kötet szerkesztése így az ő kéziratának gépbe vitelét, ellenőrzését, egységesítését, kiegészítését, illetve mutatókkal való ellátását jelenti. A sorozat V. kötete (1373–1389) 2021 őszén jelent meg Budapesten, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet közös kiadásában.

1.2. Az Erdélyi Okmánytár szerkesztéséhez kapcsolódó segédletek összeállítása. Az okmánytár átfogó jellege csak szerteágazó könyvtári és levéltári kutatások révén biztosítható. Ennek fő területei: a) a szórványközlések összegyűjtése, tematikus bibliográfiák összeállítása; b) a kutatás előtt eddig ismeretlen oklevelek feltárása, lefényképezése romániai levéltárakban; c) pótlások az Erdélyi Okmánytár megjelent köteteihez.

1.3. Erdély középkori történetéhez kapcsolódó alapkutatások, elsősorban archontológiai táblázatok, genealógiai táblák, prozopográfiai adattárak, térképek készítése. Folyamatban van: a) az erdélyi középkori megyei hatóságok működésének kutatása; b) az erdélyi püspökség és káptalan középkori archontológiájának, illetve személyzeti adattárának az összeállítása; c) az egyházi tized adminisztrálásának feltárása a középkori erdélyi egyházmegyében; d) az erdélyi vajdai ítélőszék működésének feltárása

2. Források, adattárak és feldolgozások az Erdélyi Fejedelemség történetéhez

2.1. Az erdélyi királyi könyvek regesztázása és kiadásra való előkészítése (ETA VII.). A fejedelmi kancellárián vezetett királyi könyvek (Libri Regii) a kora újkori Erdély történetének legjelentősebb forráscsoportját alkotják. Történeti forrásértéküket a bennük fellelhető irattípusok változatossága, a fejedelemségkori Erdély társadalmi életének csaknem minden területére kiterjedő adatgazdagsága adja. A forráskiadvány-sorozat korábbi köteteinél is alkalmazott szabályok szerint folytatódik Báthory Gábor és Bethlen Gábor (1613–1629) királyi könyveinek a kivonatolása; Bocskai István 1605–1606. évi, valamint Rákóczi Zsigmond 1607–1608. évi királyi könyveinek bejegyzéseiből készült kivonatok és az eredeti (latin nyelvű) szövegek kollacionálása, a kézirat

bevezetés, források, rövidítések részeinek elkészítése, a mutatók összeállítása. Kutatók: Fejér Tamás, Pakó László, Szász Anikó.

2.2. A kolozsmonostori konvent fejedelemségkori jegyzőkönyveinek regesztázása és kiadásra való előkészítése. E munka célja a fejedelemségkori Erdély egyik jelentős hiteleshelyén vezetett protocollumok latin nyelvű bejegyzéseinek magyar nyelvű kivonatokban való közlése, a Jakó Zsigmond által közzétett középkori jegyzőkönyvek sorozatainak folytatása. A 17. század végéig vezetett 27 protocollum időrendbe rendezett kivonatait részletes mutatóval ellátva teszik hozzáférhetővé a kiadványok. A sorozat első kötete (A kolozsmonostori konvent fejedelemség kori jegyzőkönyvei I. 1326–1590. Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Bogdándi Zsolt. Erdélyi Történelmi Adatok X. 1. Kolozsvár, 2018.) 2018 tavaszán jelent meg. Jelenleg az 1591–1602 közötti bejegyzések, illetőleg a későbbi kötetekbe bevezetett, de erre az időszakra keltezhető oklevélszövegek vagy kivonatos bejegyzések regesztázása és az elkészült szövegek kollationálása folyik. Kutató: Bogdándi Zsolt. 2023 októberében csatlakozott a projekthez Izsán Csaba, aki az 1603-tól kezdődő bejegyzések regesztázásának folyamatát sajátítja el, és a regesztakötet mutatózását végzi.

2.3. Az erdélyi káptalan fejedelemségkori jegyzőkönyveinek regesztázása és kiadásra való előkészítése. 2016 végén jelent meg az Erdélyi Történelmi Adatok sorozatban (ETA VIII. 2.) az erdélyi káptalan jegyzőkönyveinek oklevélregesztáiból készült második kötet, amely az 1600–1613 közötti periódust fedi le. A korszakhatárt Báthory Gábor fejedelem halálának időpontja jelentette. Jelenleg a harmadik kötet előkészítésének munkálatai folynak a Bethlen Gábor fejedelem uralkodása alatt (1613–1629) keletkezett, Dési István, Debreceni János, Taracközi Péter, Barkai Ambrus és Bojti Veres Gáspár káptalani levéltárosok által vezetett jegyzőkönyvek regesztázása által (őrzőhelyük: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, jelzetük MNL OL F2). A feldolgozandó anyag tetemes volta miatt vélhetőleg két kötetre fognak rúgni a Bethlen Gábor korában bevezetett okleveleket feldolgozó regeszták. A kötetek közül terveink szerint az elsőt az 1613–1621-ben kelt bejegyzések, míg a másodikat az 1622–1629 között született oklevelek regesztái fogják képezni. A protocollumok kivonatai elkészültek, jelenleg a szövegek ellenőrzése és a későbbi pótlások regesztázása folyik. Kutató: Gálfi Emőke. A kutatás a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárával együttműködésben zajlik.

2.4. Gyulafehérvár város törvénykezési jegyzőkönyvei. Minthogy az erdélyi fejedelmek székhelyére, Gyulafehérvárra vonatkozó forrásanyag zöme – beleértve a város levéltárát is – a 16–17. századi pusztítások során megsemmisült, a megmaradt darabok közül a gyulafehérvári Batthyaneumban őrzött városkönyv (1588–1674), valamint az 1603-tól kezdődő törvénykezési jegyzőkönyvek kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Ezek ugyanis nem csupán a városi jogszolgáltatás menetébe és rendszerébe, hanem a városlakók mindennapjaiba is egyedülálló betekintést nyújtanak. Kovács András szerkesztésében eddig a városkönyv, valamint a törvénykezési jegyzőkönyvek 1603–1616. évek közötti anyaga jelent meg nyomtatásban. Szeptembertől elkezdődött Gyulafehérvár város törvénykezési jegyzőkönyveinek az 1617–1643. éveket tartalmazó II. kötetének a kiadásra való előkészítése. A korábbi években Kovács András már elkészült a forrásszövegek átírásával, 2023-ban lezárult az átírás szövegének a forrásról készült fénymásolatokkal való összevetése (Gálfi Emőke és Pakó László), 2024 folyamán pedig két újabb kutatóút alkalmával sor került az átírás és az eredeti

jegyzőkönyvek összevetésére is, és elkezdődött a kötet mutatózása is. 2025 folyamán a kötet megjelenetése várható.

2.5. A fejedelmi kancellária működése és személyzete a Báthoryak korában (1571–1602). E hivatal- és intézménytörténeti kutatás célja a Báthory-kori kancellária szervezetének és működésének vizsgálata. Az egész korszakra vonatkozó kutatások mellett folyik a kancelláriai személyzet archontológiájának és propozográfiájának összeállítását. Kutató: Fejér Tamás.

2.6. A fejedelmi tábla működése a 16. század második felében. Az intézménytörténeti/jogtörténeti kutatás célja a felsőbbíróság kialakulásának, szervezetének és működésének tisztázása, személyzeti adattárának összeállítása, az intézmény működésének monografikus szintű feldolgozása. A 800 000 leütésnyi kézirat ellenőrzése és mutatózása lezárult, jelenleg a korrekciós folyamat folyik, a kötet a HUN-REN BTK Történettudományi Intézet kiadásában 2025-ben jelenik meg. Kutató: Bogdándi Zsolt.

2.7. A kolozsvári jogügyigazgatók (direktorok) intézménye és számadásai (1584–1660). A kutatás célja az intézmény szervezetének és működésének vizsgálata, a tisztségviselők hivatali jegyzékének az összeállítása és éves számadásainak a közzététele. A céldidőszakból több mint 550 olyan per gyűlt össze, melyet a direktorok kezdeményeztek. Korábban elkészült a számadások átírása, a hozzá kapcsolódó névmutató és a tisztségviselők névsorának jegyzéke. Az intézmény 16. századi történetéről eddig megjelent egy angol és egy magyar nyelvű tanulmány, egy harmadik tanulmány a teljes időszakra vonatkozóan ad számot a direktoroknak a városi vagyon védelmében betöltött szerepéről, illetve egy német nyelvű összefoglaló is napvilágot látott. Egy újabb előadás és annak tanulmánnyá átdolgozott változata a direktorok perindítási hatáskörét vizsgálta mind az elméleti szabályozások, mind a gyakorlatból vett példákon keresztül. 2024 során a direktorok hivatali karrierjének az alaposabb vizsgálatára került sor. Az újabb eredményekről egy konferencia-előadás számolt be, és készül az előadás írott változata is. Kutató: Pakó László.

2.8. Bűnözés a kora újkori Kolozsváron. Emberi élet elleni bűncselekmények a kora újkori Kolozsváron. A kutatás célja az 1570–1660 közötti időszakból fennmaradt kolozsvári emberölési/gyilkossági perek számbavétele és elemzése. Eddig 183 emberölési per került elő. A témában a korábbiakban több magyar és román nyelvű tanulmány jelent meg a családi emberölések, a kora újkori Kolozsvár környéki rablógyilkos bandák és a kocsmai emberölések kérdéskörében, illetve több előadás is foglalkozott a témákkal. 2024 folyamán a 17. századi városi sáfárpolgári jegyzőkönyveknek az átnézése során jöttek új adatok elő a témában. Kutató: Pakó László.

2.9. Gyulafehérvár társadalma a 17. század első harmadában. A kutatás előzménye az erdélyi fejedelmek székvárosának és a körülötte kialakuló uradalomnak a társadalmi szempontú vizsgálata volt a 16. századra nézve. Ennek eredményeként jelent meg 2021-ben a Gyulafehérvár és uradalma a 16. század második felében című kötet. A kutatás folytatódik a 16. század végi udvari társadalom tagjainak (archontológiai jellegű) vizsgálatával, továbbá a városi társadalomra vonatkozó, 17. század első harmadában történt változások feltárásával, amelynek fő forrását a szerző által regesztázott erdélyi káptalani jegyzőkönyvek képezik. Kutató: Gálfi Emőke.

2.10. A gyulafehérvári uradalom a 17. század első harmadában. A kutatás előzménye a székváros körül kialakult uradalom társadalmi, gazdasági és adminisztratív szempontú vizsgálata volt a 16. század második felére vonatkoztatva. Ennek eredménye

a 2.9. pontban leírt és 2021-ben megjelent kötet. A kutatás továbbvitelét az uradalom fejlődésének, birtokai mobilitásának és a végbement változásoknak a bemutatása fogja képezni a 16. század végén és a 17. század első harmadában különös tekintettel Bethlen Gábor korszakára. Kutató: Gálfi Emőke.

2.11. Mezővárosi fejlődés Erdély hét vármegyéjében (1541–1600) A kutatómunka célja a mezővárosi jogállás és fejlődési fok, városvezetési szervezet és ügyintézés, társadalmi rétegződés, igazságszolgáltatás, mezőgazdasági, kézműipari és esetenként bányászati termelés, valamint a kereskedelem kérdéseinek tisztázása a jelzett időszakban. A munka eredményét nagyrészt a forrásanyag mennyisége határozza meg, mivel számos településről igen kevés levéltári adat maradt fenn, és ez nemcsak a kisebb jelentőségű mezővárosokra igaz, hanem azokra is, melyek – bár szintén alacsonyabb vagy közepes fejlettségi fokon állottak – fontos szerepet játszottak a fejedelemségben (pl. a vármegyei bírásokodás központjai voltak). A 45 mezőváros nem oszlik el egyenlőképpen a hét vármegyében: Belső-Szolnok vármegyében hat, Dobokában három, Fehérben tizenhárom, Hunyadban hét, Kolozsban szintén hét, Küküllőben öt, Tordában négy oppidum feküdt a tárgyalt időszakban. Kutató: Szász Anikó.

2.12. Az erdélyi városok védelme a 16. század utolsó évtizedeitől Kemény János fejedelem haláláig (1662). A kutatás Izsán Csaba doktori disszertációjának (*A háborúskodás városvédelmi vonatkozásai a kora újkori Erdélyben. Védművek, céhes városvédelem és darabontok a 16. század második felétől Kemény János fejedelem haláláig*) alapjául szolgált, amelynek megvédésére 2024-ben került sor. A munka során Kolozsvár, Brassó és Segesvár városvédelmi forrásai kerültek feldolgozásra, valamint összevetésre számos nagyszabású forrással. A városi számadáskönyvekből a darabontokra, illetve a városok által a védművek fenntartására és a fegyverek vásárlására, valamint azok gyártási költségeire vonatkozó bejegyzéseket dolgoztuk fel. Kolozsvár esetében feldolgoztuk a (puska)portörő malom és a zsoldos darabontok publikálatlan számadásait. A darabontokra vonatkozó adatok más forrásokból (mint például hadügyi témájú levelezések, elbeszélő források stb.) is összegyűjtöttük. Ezenfelül a 2018–2020 között zajló (MTA Domus Szülőföldi Csoportos Kutatópályázatok támogatásával megvalósuló) Erdélyi céhes adattár című projekt során vizsgált céhes források anyagából a városvédelemre és a céhek védelmi kötelezettségeire vonatkozó adatokat hasznosítottuk. Jelenleg a PhD-dolgozat kéziratának kiadásra való előkészítése folyik.

3. Az Erdélyi magyar szótörténeti tár köteteinek digitalizálása. A Tár köteteinek szerkesztése mellett néhány éve célul tűztük ki a teljes sorozat korszerű digitalizálását, amely korrektúrázás, aktualizálás után kerül az EDA-ba. A végső cél a teljes körű digitalizálás után olyan adatházis létrehozása, mely újabb, különböző (elsősorban) nyelvészeti kutatások elvégzését teszi lehetővé. A digitális korrektúra elvégzése teszi lehetővé a kétrétegű pdf-formátum létrehozását, így a szöveg másolás után is hibátlan marad. Ezt a rendkívül aprólékos munkát az EME két kutatója végzi. 2024-ben a VII. kötetből elkészült részek digitális korrektúráját András Zselyke végezte. Kutatók: András Zselyke és Tamás Csilla.

4. Mai erdélyi magyar digitális helynévtár. 2014 tavaszán együttműködés jött létre a Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Tanszékének onomasztikai részlegével. 2015 őszén egy Síkfőkúton rendezett konferencia alkalmával az együttműködést

kiterjesztettük több magyarországi egyetemre is. Ennek a megállapodásnak értelmében a Magyar Digitális Helynévtár Magyar Nemzeti Helynévtárrá alakult, ennek fényében az EME nyelvész kutatói a Szabó T. Attila által megkezdett, majd az ún. kolozsvári iskola tagjai által folytatott erdélyi történeti és élőnyelvi helynévkutatás aktualizálását, mai magyar (magyarázatokkal kísért) helynévkatalógus összeállítását tűzte ki célul. 2020-ban megjelent Aranyos vidékének helynevei című kötet. A projekttel az MNHP-hez kapcsolódunk, az EME társintézményként a nyelvész kutatója által részt vesz a program felépítésében, működtetésében. Egyik fontos feladat az MNHP-vel együttműködésben az erdélyi kutatói hálózat kiépítése. Ennek érdekében a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Karának Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékével közreműködésben féléves előadás-sorozatot, képzést hoztunk létre érdeklődő egyetemi hallgatók számára. Ez a munka csíkszeredai karon is elkezdődött. Gyűjtés folyik a kalotaszegi Nádas mentén, a Nyárad mentén, valamint a képzett hallgatók által Erdély különböző kutatópontjain. Ugyanakkor a nyelvész kutató dolgozik Pesty Frigyes helynévgyűjteményéből a Kolozs megyei kötet kiadásának előkészítésén. A munkafolyamatok zajlanak minden téren. Kutató: Tamás Csilla.

5. 17–18. századi erdélyi perszonális források kutatása. A projekt célja: a 17–18. századi erdélyi emlékirat-irodalom és misszilisek kutatása. A 17–18. századi Erdélyben majd minden nemesi családban születtek naplók, emlékiratok, igen gazdag misszilisanyag maradt fenn, kutatásunk egy-egy családra vagy személyre összpontosítva tárja fel és értelmezi a forrásokat.

5.1. Nemesi íráshasználat a XVII–XVIII. századi Erdélyben. A kutatás célja az íráshasználat különböző formáinak, az írás mindennapi életben betöltött szerepének a vizsgálata, különös tekintettel a női íráshasználatra. A kutatás keretében 2024-ben hadadi Wesselényi Kata írásos hagyatékának (kéziratos imanaplóinak, illetve levelezésének) feldolgozása zajlik. Folyamatban van az *Egy hittel egy reménnyel két egyező szívnek Isten eleiben fel nyújtott áldozatja melyben bé vagynak foglaltatva némelly könyörgések és Istenes énekek* (313 oldal) című kéziratos kötet átírása, nyomtatásra való előkészítése. Kutató: Papp Kinga

6. Irodalomtudományi kutatások

6.1. Művészi alkotás és társadalmi szerepértelmezés – női pályák vizsgálata (XIX–XXI. század). Nőtörténeti vizsgálódásaink az EME gyűjteményeiben való forráskutatást is felölelik, és már vannak eredményeink (előadások, publikált tanulmányok magyar és angol nyelven). E pályázati időszakban Wass Ottilia grófnő kéziratos verseskötetének világirodalmi kontextusba helyező vizsgálatát, a Komlóssy színészcsalád bemutatását Kövér Ilma – a család leszármazottja – regénye tükrében és Cseh Katalin költészete tanulmányozását (a kötetszervezés elveire koncentrálna) tűztük ki célul. Projektfelelős: Egyed Emese (2023. október 1. – 2024. március 31.)

6.2 Irodalmi és társadalmi performativitás – női szerepértelmezések a 19–21. században. A 19. század második felétől lehet számolni a szépirodalmi alkotás mint női teljesítmény elismertségével, ebben jelentős szerepet játszottak az időszaki sajtóorgánumok, továbbá a nők határozottabb hangvétele a levelezésben és az olvasók, színházlátogatók között. Másrészt a korábban az egyház keretei között megvalósuló támogatás független civil szervezetek révén is teret nyer. A kutatás konkrét anyaga gróf

Wass Ottilia levelezése, továbbá Cseh Katalin költészete és társadalmi mecenatúrájuk. Projektvezető: Egyed Emese (2024. november 1. – 2025. április 30.)

7. Közgazdaságtudományi kutatások

7.1. A húsfogyasztást befolyásoló tényezők a romániai lakosság körében. Jelen kutatás célja megvizsgálni a hús és hústermékek vásárlását befolyásoló tényezőket a romániai lakosság körében. A megfelelő mennyiségű és minőségű húsfogyasztás jelentőséggel bír mind az egészségünk megőrzésében, mind a Föld éghajlatváltozásában. Habár Románia nem a nagy húsfogyasztók közé tartozik (74 kg/fő), az Európai Unió kérésének megfelelően csökkenteni kell a húsfogyasztást kétharmaddal 2030-ig (Focuspress, 2023). A kutatási cél elérése érdekében kérdőíves felmérést végzünk a romániai húsfogyasztók körében. Jelen pályázat célja az irodalomáttekintés, az adatgyűjtés és az adatelemzés. Az eredmények egyaránt felhasználhatók oktatási, tudományos és gyakorlati szempontból. Projektfelelős: Alt Mónika-Anetta (2023. október 1. – 2024. március 31.)

7.2. A mezőgazdasági ágazat kihívásai és fejlesztési lehetőségei Hargita megyében a gazdaszervezetek és szakemberek szemszögéből. A kutatás célja Hargita megye mezőgazdasági szerkezetének elemzése, a fő kihívások azonosítása, valamint agrárszakértők véleménye alapján az agrárium lehetséges fejlesztési irányainak feltérképezése. A kutatás a mezőgazdasági szerkezettel és az eddig elnyert, főként európai uniós pályázatokkal kapcsolatos statisztikai adatok elemzésén, valamint a székelyföldi gazdaszervezetek elnökeivel és más agrárszakértőkkel készítendő interjúk feldolgozásán alapul. Projektvezető: Balla Emese (2024. november 1. – 2025. április 30.)

7.3. A fenntarthatóság-központú innovációk azonosítása a fontosabb európai és romániai FMCG-kiskereskedők esetében. A jelen kutatás célja a fenntarthatóság-központú innovációk azonosítása a fontosabb európai és romániai FMCG-kiskereskedők esetében. A kutatás során 18 vezető, tőzsdén jegyzett európai élelmiszer-kiskereskedelmi cég, illetve 10 romániai piacvezető kiskereskedő lesz vizsgálva. A vállalatok által bevezetett innovációk a vállalat honlapjáról, illetve az éves céges jelentésekből lesznek összegyűjtve 2022 és 2024 között. Ezt követően az innovációkat kódoljuk a fenntarthatóságnak és a fenntarthatósági céloknak megfelelően. Projektvezető: Alt Mónika-Anetta (2024. november 1. – 2025. április 30.)

8. Hagyatékrendezés az EME Kézirattárában.

8.1. Hagyatékrendezés az EME Kézirattárában. Demeter János (1908–1988) hagyatékának rendezése és kisebb hagyatékok, letétek katalogizálása. A projekt célja az Erdélyi Múzeum-Egyesület jelenlegi kézirattárában őrzött Demeter János-hagyaték rendezetlen részének (5 kézirattári doboz) katalogizálása és kisebb, levéltártörredékeket is tartalmazó irathagyatékok rendezése, illetve ezáltal a hozzáférhetővé tételük. Demeter János jogász, jogi szakíró és politikus hagyatéka két részletben került az EME gyűjteményébe, az anyag mintegy fele része feldolgozásra került, és katalógusa elérhető, a másik, nemrégiben előkerült rész katalogizálását pedig e pályázat keretében vállaljuk. Ez a hagyatékrész, illetve a többi, feldolgozásra kerülő, kisebb hagyatékok anyaggyűjtéseket, kéziratokat és kéziratvariánsokat, személyes iratokat, fényképeket és eredeti levéltári anyagot tartalmaznak. Projektfelelős: Hegyi Géza (2023. október 1. – 2024. március 31.)

8.2. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára irattárának digitalizálása. A pályázat célja az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára (EME levéltára) irattárának digitalizálása, a Levéltár történetére vonatkozó forráskiadvány előmunkálataként. Az EME egykori levéltára, amely jelenleg a RNL Kolozs Megyei Levéltárának őrzetében van, a maga mintegy 2000 ifm-anyagával Erdély történetének legjelentősebb tárháza, történetének feltárása az EME elsőrendű feladatai közé tartozik. Projektvezető: Hegyi Géza (2024. november 1. – 2025. április 30.)

8.3. Ferenczi István (1921–2000) hagyatékának digitalizálása és feldolgozása. Ferenczi István (1921–2000) a 20. századi erdélyi magyar régészet kiemelkedő alakja, munkássága rendkívül szerteágazó és napjainkban is időszerű elsősorban az őskori, római kori és középkori régészet tekintetében. A kutatás Ferenczi István gazdag hagyatékának a rendszerezését, digitalizálását, feldolgozását és online közzétételét tervezi. Az online hozzáférhető forrásanyag lehetővé tenné Ferenczi tudományos pályafutásának és munkásságának a monografikus feltárását és értékelését. Projektvezető: Petruț Dávid (2024. november 1. – 2025. április 30.)

9. A szabad véleménynyilvánításhoz és az emberi méltósághoz való jog az online térben a nagy nyelvi modellek (AI) uniós jogszabályi lehetőségei keretében. A kutatás vizsgálni kívánja egyrészt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) határozatait, annak érdekében, hogy megítélhesse a romániai ítélezési gyakorlat által adott válaszokat; másrészt az uniós jogalkotás törekvéseit, amellyel technológiasemleges, egységes definíciót kíván létrehozni a MI számára a védett alapjogok (többek között az emberi méltósághoz való jog, a magán- és családi élet tiszteletben tartása, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága) tiszteletben tartására. Projektfelelős: Kokoly Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

10. A jogellenes online tartalmak eltávolíthatósága. A jogellenes online tartalmak eltávolíthatóságát kutatjuk (eltávolítás/hozzáférés blokkolása), a véleménynyilvánítás szabadsága és új technológiák mentén. Uniós jogszabályok, illetve a nemzeti jog határozza meg, mi minősül jogellenes tartalomnak – uniós szinten vannak terrorizmusra, gyermekpornográfiára vagy gyűlöletbeszédre vonatkozó normatív rendelkezések, míg a jogellenes online kereskedelmi gyakorlat, a szellemi tulajdonjogi jogsértés, a termékbiztonsági szabályok megítélése nem egységes. Projektvezető: Kokoly Zsolt (2024. november 1. – 2025. április 30.)

B) A természettudományi és műszaki osztály kutatási projektjei

1. Műszaki és kulturális örökségvédelem Erdélyben. A projekt célja a műszaki és kulturális örökség feltárása, tanulmányozása és védelme Erdélyben. Kulturális örökségünk anyagi összetevőinek tudományos vizsgálata. Projektvezető: Bitay Enikő.

A projektet az alábbi kutatások alkotják:

1.1. Technika- és ipartörténeti kutatások Erdélyben. A kutatás célja technikai örökségünk felkutatása, működőképessé tétele, megőrzése, kulturális örökségünkbe való integrálása, valamint a térség kulturális és turisztikai fejlesztése.

1.1.1. A kolompkészítés technológiájának elemzése. A kutatás célja: az Erdélyben még fellelhető népi mesterségek és műhelyeik kutatása, elemzése, feldolgozása, megismertetése s ugyanakkor az oktatásban való hasznosítása is.

1.1.2. Kolozsvár XX. századi ipartörténetének emlékei (XVI. rész). Ipartörténeti adatgyűjtés; régi kolozsvári gyárak képanyaga, dokumentációgyűjtés; interjúk készítése egykori gyárakban dolgozó mérnökökkel, technikusokkal; ipartörténeti adattár kialakítása. A XVI., 2024-ban kiemelt téma: *A kolozsvári Hűtő- és Élelmiszeripari Berendezések Kutató- és Tervezőintézet (HÉKUTI) – ICPIAF emlékei.*

1.1.3. A Kolozsvári Iparos Egylet kialakulásának, történetének kutatása. A Kolozsvári Iparos Egylet szerepe a város társadalmi életében. Kutató: Nagy Béla

1.2. Műszaki egyéniségek Erdélyben a XIX–XX. században. A műszaki tudományok egyéniségeinek és hagyatékainak kutatása Erdélyben a még fellelhető hagyaték gyűjtésére, digitalizálására és feldolgozására irányul. Jelen kutatás középpontjában Martin Lajos műszaki hagyatékának elemzése, életének és munkásságának feldolgozása áll.

1.3. Kulturális források felkutatása a vidékfejlesztés érdekében. A kutatás célja felmérni Erdély magyar lakta (szórvány)településeinek társadalmi, kulturális értékeit a vidék fejlesztése érdekében. Projektvezető: Talpas János. A projekt keretében az alábbi kutatás valósul meg:

1.3.1. Kolozsvári volt borospincék felmérése. A bor századokon keresztül fontos része volt a városok élelmézésének. A borok tárolása kihívást jelentett az épületek kialakításában. A kutatásunk felméri a házak alatt valamikor működő borospincéket, valamint ezek történelmi és építészeti értékeit. Javaslatot teszünk ezeknek a pincéknek a turisztikai felhasználására. Kutatásvezető: Talpas János (2023. október 1. – 2024. március 31.)

1.4. Iparrégészeti, archeometallurgiai és archeometriai kutatások. A kutatás célja elsősorban a Marosvácsról, Mikházáról és Felsőrépáról származó, ásatások során előkerült római kori vassalakletek archeometriai vizsgálata. Az eredmények közös, anyagtudományi, geológiai, régészeti (történész) értékelése jelentős, új eredményekkel egészíti ki a műszaki örökségünkkel kapcsolatos ismereteinket.

1.4.1. Mikházi római pikkelypáncélok régészeti és archeometriai vizsgálata. A kutatás során a 2011 óta Mikházán zajló régészeti feltárások révén előkerült római pikkelypáncélokot szándékozunk régészeti és archeometriai módszerekkel megvizsgálni. Kutatásvezető: Pánczél Szilamér-Péter (2023. október 1. – 2024. március 31.)

1.4.2. Mikházi római bronz pikkelypáncélok és övveretek archeometriai vizsgálata. A kutatás során a 2011 óta Mikházán zajló régészeti feltárások révén előkerült római pikkelypáncélokot és övvereteket szándékozunk archeometriai módszerekkel megvizsgálni. Projektvezető: Pánczél Szilamér-Péter (2024. november 1. – 2025. április 30.)

2. A BBTE Őslénytani-Rétegtan Múzeumában található, egykor az EME Természettudományi Szakosztály őslénytani gyűjteményének felkutatása. A jelen kutatás célja a BBTE, Geológia Intézet, Őslénytani-Rétegtan Múzeum leltárában található és egykor az EME, Természettudományi Szakosztály tulajdonát képező őslénytani gyűjtemény felkutatása, dokumentálása és digitális adatbázisba való rendezése. A kutatásban 3 személy vesz részt (a pályázó mellett még 2, az őslénytani iránt érdeklődő magyar

geológushallgató). A tervezett munkálatok a BBTE Őslénytani-Rétegtani Múzeumában valósulnak meg. Projektfelelős: Kövecsi Szabolcs Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

3. Árvízvédelmi építmények stabilitásának vizsgálata végeelem-eljárással. Az árvízvédelmi építmények vizsgálatának kutatási témája szorosan kapcsolódik a technikatörténeti kutatásokhoz. Az erdélyi lebombázott hidak tervezéséről és a környékén történő árvízvédelmi munkálatok tervezéséről készülnek felmérések, elemzések. Jelen kutatás keretében a csíkszentkirályi és a csíkszentsimoni Olt-hídnál topográfiai mérések, illetve ezek alapján a hidraulikai modellek is elkészülnek, valamint az egykori és a jelenlegi szelvényekre (hídkeresztmetszetekre) árvízvédelmi számítások is elkészülnek. Egyéni kutató: Kisfaludi-Bak Zsombor.

4. Anyagtudományi kutatások

4.1. Ciklodextrinalapú gyógyszerhordozó rendszerek vizsgálata. A kutatás célja: szálas szerkezetű, ciklodextrinalapú, fenofibráttartalmú, amorf szilárd diszperziók előállítása centrifugális szálképzési eljárással. Ugyanakkor követni a szálképzés során végbemenő fizikokémiai folyamatokat, illetve a hatóanyag oldhatóságát és kioldódási sebességét a fenofibráttartalmú ciklodextrinszálak esetén. Projektvezető: Bitay Enikő (a 2024. évi MTA Domus csoportos pályázat támogatásával).

4.2. Szálas szerkezetek előállítása újrahasznosított PET palackból. A projekt célja polietilén-tereftalát (PET) szálas szövedékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. Hipotézisünk szerint a centrifugális szálképzés egy lehetséges skálázási technológia lehet polimerszálak előállítására. A kutatás keretében vizsgálni kívánjuk a centrifugális szálképző eljárás technológiai paramétereinek hatását a keletkezett PET szálak átmérőjére és morfológiájára. Projektfelelős: Gergely Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

4.3. Termoplasztikus elasztomer szálas szerkezetek tanulmányozása A projekt célja poli(stirol-b-etilén-butilén-b-stirol) (SEBS) szálas szövedékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. Hipotézisünk szerint a centrifugális szálképzés megoldást jelenthet a nemvezető polimeranyagokból, elasztomerekből előállított szálas szövedékek gyártásánál előforduló nehézségekre, illetve magas termelékenységet biztosít. A kutatás keretében vizsgálni kívánjuk a centrifugális szálképző eljárás technológiai paramétereinek hatását a keletkezett SEBS-szálak átmérőjére. Projektvezető: Gergely Attila (2024. november 1. – 2025. április 30.)

5. Gépészmérnöki kutatások

5.1. Digitalizálás felmérése a Maros megyei KKV körében. A projekt célja a Maros megyei KKV-k esetén jelentkező gyártástechnológiai szükségletnek a feltérképezése és egyes esetekben megoldásjavaslata, ami a robotizált rendszerekkel való rugalmas gyártási rendszereket illeti. A projekt keretében, egy kérdőív segítségével a KKV-k jelenlegi digitalizálási foka lesz felmérve, és válaszokat keresünk a cégek digitális jövőképét illetően. A megvizsgált esetek közül 2 céget választunk ki, melyek esetében, alkalmazva a digitálisiker-technológiát, megvizsgáljuk szimulációk segítségével, hogy milyen robotizált megoldás segítené a cégek fejlődését. Projektfelelős: Forgó Zoltán (2023. október 1. – 2024. március 31.)

5. 2. Négy és hat szabadságfokú, új típusú, párhuzamos felépítésű robotok modellezése. A kutatás célja olyan anyagmozgatásra használatos, párhuzamos struktúráknak a fejlesztése, mely munkatere legalább az egyik irányban tetszőlegesen növelhető. Ennek érdekében a jelenlegi projekt keretén belül tanulmány készül 4 és 6 szabadságfokú párhuzamos struktúrákról, ezek iparban való használhatóságát tárgyaljuk majd, és azonosítunk két struktúrát (4 és 6 szabadságfokút), melynek létjogosultsága van a geometriai és kinematikai paramétereket tekintve. Projektvezető: Forgó Zoltán (2024. november 1. – 2025. április 30.)

6. Építésztechnológiai kutatások

6.1. A szelemenekből és trapézlemezekből álló burkolati rendszerek panelkísérletei során felhasznált elemek anyagtesztjei és a szelemen-trapézlemez, trapézlemez-trapézlemez kapcsolatok merevségének és teherbírásának kísérleti és numerikus vizsgálata. Az elemzett kapcsolatok merevségének és teherbírásának numerikus vizsgálatához elengedhetetlenek az említett kapcsolatok laboratóriumban végzett kísérletei. A húzókísérletek eredményei (erőelmozdulás-görbék, tönkremeneteli módok) segítségével sikeresen kalibrálhatjuk a kifejlesztett numerikus modelljeinket, és parametrizálva ezeket, szélesebb körben elemezhetjük az adott kapcsolatok tulajdonságait. A kísérleteknél használt próbatesteket vízsugaras technológiával daraboltatjuk le, és a húzókísérletekhez szükséges speciális berendezéssel (Instron 8801) fogjuk letesztelni. Projektfelelős: Nagy Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

6.2. Hidegen hajlított, dupla C profilok hajlítás kapacitásának és képlékeny alakváltozásának numerikus vizsgálata végeelem-módszerrel, és ezeknek a hitelesítése a korábban elvégzett kísérleti eredmények alapján. A kutatás numerikus modellek készítéséből és vizsgálatából áll, amelyek a dupla C szelvényű gerendák hajlítás igénybevételre történő viselkedését vizsgálják, különös tekintettel a képlékeny deformációkra. A végeelem-módszerrel készített modelleket 2C200x1.5 és 2C240x2 szelvényekre a CFSExpert (CFSExpert – Szerkezeti tervezőeszköz hidegen alakított acélszerkezetekhez | Gordias – Strong Solutions) nevű projekt keretein belül elvégzett kísérleti eredményekkel fogjuk igazolni. Ezt követően, a numerikus vizsgálatot kiterjesztjük egy nagyobb keresztmetszetre is (2C300x3), hogy az ezekből nyert eredményeket/információkat a továbbiakban felhasználjuk a hidegen hajlított szerkezetek vizsgálatára földrengésből származó hatások esetén. Projektvezető: Nagy Zsolt (2024. november 1. – 2025. április 30.)

6.3. Főirányú, homloklemez acéloszlop és acélgerenda, valamint acéloszlop és öszvérgerenda közötti félmerev kapcsolatok analitikus és numerikus vizsgálata végeelem-módszerek alkalmazásával. A pályázott kutatás fő célja a Beatriz Gil et al. és Simoes da Silva et al. által leírt kísérleti konfigurációk analitikus elemzése, valamint ezek numerikus úton történő modellezése. A fókusz a külső, acéloszlop-acélgerenda, illetve acéloszlop-öszvérgerenda közötti félmerev, homloklemez kapcsolatok vizsgálatán lesz, ahol a negatív nyomatékok hatása különösen jelentős. Az említett félmerev kapcsolatok alapvető szerepet játszanak a többemeletes öszvérszerkezetek viselkedésében, és a jelenlegi tervezési útmutatók nem kezelik megfelelően ezeket a típusú konfigurációkat. Továbbá a kutatás jelentős hozzájárulást nyújt a korábban elkezdett, átfogó kutatási projekt kísérleti programjának előkészítéséhez, amely kulcsfontosságú

a végső kísérleti konfigurációk meghatározásában. Projektvezető: Gobesz Ferdinánd-Zsongor (2024. november 1. – 2025. április 30.)

7. Alkalmazott analitikaikémia-kutatások. Az alkalmazott analitikai kémiai kutatások keretében a módszerfejlesztés érdekében különböző anyagokban vizsgálják a szerves vegyületeket és fémtartalmakat. Projektvezető: Csavdári Alexandra. A projekt keretében az alábbi kutatások valósulnak meg:

7.1. Nehézfémek meghatározása különböző gyógynövényekben röntgenfluoreszcencia-spektroszkópiával. A pályázat keretében egy analitikai szempontból megfelelő eljárást szeretnénk kidolgozni egy röntgenfluoreszcenciás, hordozható spektroszkóp számára (X-MET8000 Optimum Geo – Hitachi), különböző gyógynövényminták fémtartalmának meghatározására. A változó földrajzi területekről származó növények több osztályára kapott eredményeket statisztikailag értelmezzük majd, ismert kemometriai módszerekkel. Projektfelelős: Csavdári Alexandra (2023. október 1. – 2024. március 31.)

7.2. Színezékek adszorpciós dinamikájának vizsgálata. A szintetikus színezékek a textilipar szennyvizének szokásos szennyezőanyagai közé tartoznak. A tanulmány célja a szilárd felületekre adszorpcióval történő eltávolításuk dinamikájának vizsgálása. A metilénkék osztályból egyes színezékek standardizált és olcsó adszorbens anyagokon történő eltávolítása esetén szeretnénk meghatározni a maximális adszorpciós kapacitást és az optimális folyamatkörülményeket. Projektfelelős: Lovász Tamás (2023. október 1. – 2024. március 31.)

7.3. Statisztikai módszerek és indikátorok a kísérleti adatok feldolgozásában és értékelésében – esettanulmányok. Jelen kutatás célja, hogy különböző statisztikai eszközöket és azok paramétereit használja három kísérleti adatbázis elemzéséhez, amelyek mindegyike más-más szemszögből történik. Céljaink: (1) a röntgenfluoreszcenciát élelmiszerminták elemelési módszereként értékelni; (2) egy komplex szennyezésmentesítési folyamatot leíró, legmegfelelőbb fizikokémiai modellek azonosítása és (3) „fekete doboz”-modellek létrehozása, tesztelése és validálása egyes növényi kivonatok minőségének leírására, azok előállítási körülményeinek függvényében. Projektvezető: Csavdári Alexandra (2024. november 1. – 2025. április 30.)

7.4. Új Schiff-bázis-típusú platina- (II) komplexek tesztelése tumorelles hatások szempontjából. A platinatartalmú citosztatikumok, a rák kezelésében való felhasználásuk ellenére, szűk hatásspektrummal, szerzett rezisztenciával és toxicitással rendelkeznek. Ezek a hátrányok arra készítetnek, hogy új, jobb rákellenes hatással és kevesebb mellékhatással rendelkező gyógyszereket fejlesszünk ki. A Schiff-bázis ligandumokkal alkotott fémkomplexeit tanulmányozták már rákellenes hatásuk miatt, de a platina- (II) származékokról kevés adat áll rendelkezésünkre. Itt ezen leírásnak megfelelő származékokat vizsgálnánk, potenciális rákellenes hatásuk szempontjából. Projektvezető: Virág Piroska (2024. november 1. – 2025. április 30.)

8. Matematikai és informatikai kutatások. A gazdasági, mérnöki vagy más jellegű gyakorlati feladatoknak széles köre vezethető vissza az operációkutatás területén vizsgált optimalizálási problémákra. A kutatás az útkövető algoritmusok körére vonatkozik. A távlati cél az, hogy egy olyan bonyolult szoftverrendszer dolgozzunk ki, amely lehetőséget teremt az egyes algoritmusok összehasonlítására is. Projektvezető: Darvay Zsolt. A projekt keretében az alábbi kutatás valósul meg:

8.1. Nem megengedett belsőpontos algoritmusok elemzése súlyozott lineáris komplementaritási feladatokra. A kutatás a lineáris komplementaritási feladatoknak egy sajátos osztályára vonatkozik, amelyben a komplementaritási feltételt egy súlyozott feltétellel helyettesítjük. Ugyanakkor olyan belsőpontos algoritmusokat vezetünk be, amelyben nem ismert egy kezdeti belső pont, azaz a megengedettségi feltétel nem teljesül. A bevezetett algoritmusokat egy Python programozási nyelvben fejlesztett kód segítségével implementáljuk. A numerikus eredményekből az elméletre vonatkozó következtetéseket vonunk le. Projektfelelős: Darvay Zsolt (2023. október 1. – 2024. március 31.)

8.2. Magfüggvényekre alapozott belsőpontos algoritmusok súlyozott lineáris komplementaritási feladatokra. A kutatás olyan sajátos lineáris komplementaritási feladatokra vonatkozik, amelyben a komplementaritási feltétel súlyozott formában van jelen. A feladatokat belsőpontos algoritmusokkal oldjuk meg, melyben a keresési irányokat magfüggvények segítségével határozzuk meg. Numerikus eredményeket mutatunk be egy Python programozási nyelvben írt kód segítségével. Projektvezető: Darvay Zsolt (2024. november 1. – 2025. április 30.)

9. Agrártudományi kutatások

9.1. A mikroözledek előállításának technológiai tökéletesítése. A mikroözledek iránt a társadalom egyre nagyobb érdeklődést mutat. Termelői szempontból is kecsegtető ágazat, hiszen ezek előállítása minimális termelési költségekkel és követelményekkel jár. Kutatásunkkal gyakorlatilag a mikroözledek előállításának azon vetőmagnormához és betakarításidőzítéshez köthető technológiai részleteit szeretnénk finomítani, amelyek révén az értékes tápanyag-összetétel és az ízletesség megőrzése mellett javíthatóak a termesztési folyamat gazdaságossági mutatói. Projektfelelős: Biró-Janka Béla (2023. október 1. – 2024. március 31.)

9.2. Háromszéki őszibúza-állományok betakarított szemtermésének gyommagfertőzöttségi vizsgálata. Búzaszemtermések gyommagfertőzöttségének vizsgálata kulcsfontosságú a mezőgazdasági termelés hatékonyságának növelése, a termék minőségének biztosítása, valamint a fenntartható gazdálkodás érdekében. A gyommagfertőzöttség a betakarított termésben jelen lévő gyommagvak mennyiségére és faji összetételére utal, és több szempontból is jelentős hatással lehet a termesztési folyamatokra. Eredményeinkkel várhatóan közvetetten fényt derítünk Háromszék térség őszibúza-állományainak gyommagfertőzöttségére, és technológiai javaslatokat fogalmazzunk meg a termeszítők számára ezen növényállományok hatékony, hatékonyabb integrált gyomszabályozására vonatkozóan. Projektvezető: Molnár Katalin (2024. november 1. – 2025. április 30.)

9.3. Folytontermő szamócafajták vizsgálata talaj nélküli termesztési mód alkalmazása során. A tervezett vizsgálat során a szamóca termesztés extraszezonalitását biztosító folytontermő szamócafajták adaptációs vizsgálatát végezzük talaj nélküli termesztési rendszerben. A vizsgálat során értékeljük a fajták növekedési erélyét, gyümölcsminőségi jellemzőit és a gyümölcsök beltartalmi sajátosságait, a fajták növényenkénti terméshozamát és jövedelmezőségét. A termesztési értéket meghatározó jellemzőkön túl, fontosnak tartjuk a fajták fogyasztói megítélését, ezért célunk érzékszervi bírálatot végezni, mely során értékelni kívánjuk a gyümölcsök küllemét, színét,

illatát, ízét, állományát és összhatását. Projektvezető: Bandi Attila (2024. november 1. – 2025. április 30.)

C) Az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Osztály kutatási projektjei

1. Alogliptin-benzoát segédanyagokkal való fizikai és kémiai kölcsönhatások vizsgálata. A jelen kutatás célja a dipetidilpeptidáz 4-gátlók családjába tartozó orális antidiabetikum-alogliptin potenciális hatóanyag-segédanyag interakcióinak vizsgálata. A kölcsönhatások vizsgálatára elsősorban infravörös spektroszkópiát és nagy hatékonyságú folyadékkromatográfiás módszert fogunk alkalmazni különböző, stresszkörülményeknek kitett, bináris hatóanyag-segédanyag keverékeken. Projektfelelős: Papp Lajos Attila (2023. október 1. – 2024. március 31.)

2. Ozanimod-enantiomerek királis elválasztása kapilláris elektroforézissel. A szklerózis multiplexekben használt ozanimod királis vegyület, amely egyetlen aszimmetriacentrumot tartalmaz. A két enantiomer közül csak a farmakológiailag aktívabb S-enantiomer van forgalomban, enantiomertiszta formában. Emiatt a gyógyszerügyi hatóságok megkövetelik, hogy ezen hatóanyag esetén enantiomertisztasági vizsgálatot végezzenek. A kutatási projekt célja egy gyors és olcsó, kapilláris elektroforézisen alapuló módszer kifejlesztése, az ozanimod királis elválasztása céljából. Projektvezető: Szabó Zoltán-István (2024. november 1. – 2025. április 30.)

3. Redukált és oxidált glutation (GSH, GSSG) meghatározása zöldségekből, gyümölcsökből és étrend-kiegészítőkből HPLC-UV/VIS-módszer segítségével. A GSH kiemelkedő szerepet játszik a szervezetben az oxidatív stressz csökkentésében, ezért a növényi eredetű források GSH-tartalmának vizsgálata releváns lehet az egészséges étrend szempontjából. A kutatás során különböző növényi minták és étrend-kiegészítők GSH- és GSSG-tartalmát határozzuk meg nagy teljesítményű folyadékkromatográfiás (HPLC-UV/VIS) módszerrel. Ez a meghatározás segít felmérni a vizsgált gyümölcsök, zöldségek és GSH-tartalmú termékek antioxidáns-kapacitását. Projektvezető: Májai Erzsébet (2024. november 1. – 2025. április 30.)

Egyéni, ösztöndíjas kutatás az EME Orvos és Gyógyszerésztudományi Szakosztály pályázati program keretében:

1. Boda Ferenc: Étrend-kiegészítők minőségi vizsgálata ionkromatográfiás (IC) módszerrel
2. Boda Ferenc: Növényi olajok nehézfém-tartalmának meghatározása ionkromatográfiás (IC) módszerrel
3. Mátyás Botond-Barna: A pericoronarian epicardialis zsírszövet gyulladásának szerepe az ateroszklerotikus plakkok progressziójában és sérülékenységében
4. Boda Ferenc: Szervetlen ionok műszeres analízise gyógyszer, élelmiszer és környezeti mintákból
5. Laczkó-Zöld Eszter-Erika: Spontán flórából származó gyógynövények (Centaurium fajok, Gentiana fajok) és természetett Artemisia annua, valamint kereskedelmi forgalomban levő készítményeik (tea, tinktúra, étrend-kiegészítők) fitokémiai vizsgálata, kapilláris elektroforetikus és HPLC-módszerekkel